

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 02.10.2002
KOM(2002) 539 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH
EUROPAPARLAMENTET**

Mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

Mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön

1. INLEDNING OCH LÄGESBESKRIVNING

1. I det sjätte åtgärdsprogrammet för miljön anges att man skall utveckla en tematisk strategi för att skydda och bevara den marina miljön med det övergripande *syftet att främja en hållbar användning av haven och bevara de marina ekosystemen* eftersom havsmiljön är utsatt för en rad olika hot. Dessa hot inbegriper en minskad eller utarmad biologisk mångfald liksom förändringar med den biologiska mångfaldens struktur. De inbegriper också förlorade livsmiljöer, föroreningar av farliga ämnen och övergödning samt eventuella framtida effekter av klimatförändringar. De tryck på den marina miljön som är förknippade med dessa hot inbegriper kommersiellt fiske, olje- och gasutvinning, sjöfart, farliga ämnen och näringsämnen som transporteras med vatten eller fälls ut ur atmosfären, dumpning av avfall samt fysiskt försämrade livsmiljöer till följd av muddring eller utvinning av sand och grus.

2. Visserligen har det vidtagits åtgärder för att kontrollera och dämpa dessa tryck och effekter, men åtgärderna har utvecklats inom enskilda områden vilket resulterat i ett lapptäcke av politiska insatser, lagstiftning, program och handlingsplaner på nationell, regional, europeisk och internationell nivå, som alla bidrar till att skydda den marina miljön. På EU-nivå finns det dock ingen övergripande och samordnad politik för att skydda haven.

3. På global nivå har oceanerna och haven en nyckelroll för klimat- och vädermönster. Haven skapar också välbefinnande, utgör viktiga livsmedelsresurser och skapar sysselsättning för många människor. Våra hav är emellertid hotade, i vissa fall till den grad att deras struktur och funktion äventyras. Om våra hav inte skyddas, kommer deras "ekologiska kapital" att urholkas och möjligheterna att skapa välbefinnande och sysselsättning för framtida generationer att äventyras.

4. Genom det sjätte åtgärdsprogrammet för miljön fastställs ett gemensamt handlingsprogram för miljön. I programmet anges viktiga mål och prioriteringar på miljöområdet som grundar sig på en bedömning av miljöns tillstånd och tendenser, inbegripet aktuella frågor som kräver initiativ från gemenskapens sida. Genom programmet främjas införlivandet av miljöhänsyn i gemenskapens samtliga politikområden, och det bidrar till att åstadkomma en hållbar utveckling inom hela den nuvarande och framtida utvidgade gemenskapen.

5. Programmet utgör miljödimensionen i gemenskapens strategi för hållbar utveckling. Strategin för hållbar utveckling grundar sig på Europeiska unionens politiska mål att *"att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade"*

ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning”.

6. På så sätt erkänner man att ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och miljöskydd på lång sikt måste gå hand i hand. Genom att främja sunda och väl fungerande marina ekosystem ökar man deras inneboende värde och ger ett betydande bidrag till målet om en hållbar utveckling.

7. Detta har ytterligare förstärkts av resultatet från världsmötet om Hållbar utveckling i Johannesburg. I åtgärdsplanen beslöt mötet, bland annat:

- att uppmuntra införandet av ekosystem förvaltning i marin miljö senast 2010,
- att skyndsamt - och när detta är genomförbart senast 2015 - bevara och restaurera utfiskade bestånd till nivåer som medger maximal uthållig avkastning,
- att implementera FAO's plan för förvaltning av fiskekapacitet senast 2005,
- att implementera FAO's plan för att förhindra illegalt fiske senast 2004,
- att etablera en regelbunden process inom FN för att evaluera tillståndet i den marina miljön senast 2004.

8. Det politiska åtagandet att åstadkomma en hållbar utveckling bör leda till en bättre samordnad strategi för beslutsfattande och förvaltning, eftersom man inom varje politikområde också skall bedöma både positiva och negativa bieffekter på andra områden och på de marina ekosystemen. Genom att man utvärderar och hanterar de långsiktiga konsekvenserna av nuvarande och framtida metoder på andra områden och på den marina miljön anammar man – trots att kunskaperna inte är heltäckande – en strategi som grundar sig på förvaltning av ekosystemen och på försiktighetsprincipen. Poängen med en ekosystembaserad strategi är att man jämkar samman behov, som ibland kan vara motstridiga, av att å ena sidan skydda och å andra sidan utnyttja den marina miljön, på ett sådant sätt att den kan fortsätta att tillgodose dessa behov på lång sikt.

9. Ett stort antal organisationer, regionala konventioner och internationella organ verkar för att skydda den marina miljön. Dessutom har EU utvecklat en omfattande lagstiftning, politiska insatser och program som direkt eller indirekt påverkar tillståndet hos våra hav. Havsmiljöskyddets institutionella och rättsliga komplexitet utgör i själva verket en av de största utmaningarna då man skall utveckla en EU-strategi, vilket är en fråga som behandlas i detta dokument.

10. I vårt arbete för att skydda den marina miljön måste vi också fastställa den geografiska räckvidden för våra insatser. Den strategi som vi skall utveckla syftar till att bidra till skyddet av haven och deras biologiska mångfald i hela världen. Naturligtvis är möjligheterna att vidta konkreta åtgärder mycket större i de delar av haven som ligger inom EU-ländernas och kandidatländernas territorialvatten och exklusiva ekonomiska zoner (nordöstra Atlanten, Östersjön, Medelhavet och Svarta havet). EU kan dock utöva ett betydande inflytande på de marina ekosystemens tillstånd i andra hav såsom Barents

hav och Norra ishavet. Detta kan ske genom bilaterala avtal, politiskt samarbete, rättslig tillnärmning och fiskeavtal med tredjeländer, utvecklingsprogram samt EU:s deltagande i internationella fördrag och konventioner.

11. Detta dokument har fått titeln ”*Mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön*”. Detta är det första meddelandet som handlar om en marin strategi, och det är ännu för tidigt att utforma den integrerade strategi som kommer att behövas i framtiden. Idag finns inte all den information som krävs för att utveckla en sådan integrerad strategi. Meddelandet är därför inriktat på enskilda åtgärder och sektorer i syfte att beskriva frågans komplexitet och lägga grunden för en tematisk strategi. I detta dokument kommer vi framför allt att:

- (1) se över tillgänglig information om den marina miljöns tillstånd och identifiera de största hoten (avsnitt 2 och bilaga 1),
- (2) se över läget i fråga om utformningen och genomförandet av politiska insatser för att kontrollera dessa hot, både inom EU och på regional och internationell nivå (avsnitt 3 och bilaga 2),
- (3) identifiera kunskapsluckor och utvärdera läget i fråga om övervakning, bedömning och forskning (avsnitt 4 och bilaga 3),
- (4) dra praktiska slutsatser om vad som måste göras för att förbättra den nuvarande situationen (avsnitten 3, 4 och 5),
- (5) identifiera lämpliga operativa och institutionella mål för EU (avsnitten 6 och 7),
- (6) ange en handlingsplan och ett arbetsprogram för samarbete mellan kommissionen, medlemsstaterna, kandidatländerna och alla relevanta parter fram till 2004 i syfte att definiera och utveckla en tematisk strategi för skydd och hållbar användning av den marina miljön (avsnitt 8 och bilaga 5).

2. MILJÖTILLSTÅNDET HOS VÅRA HAV

12. I det följande ges en sammanfattning av den marina miljöns tillstånd. Redogörelsen är främst inriktad på de regionala haven i Europa. Sammanfattningen grundar sig till stor dels på bilaga 1 de rapporter som utarbetats av de regionala havskonventionerna¹, rapporter från Europeiska miljöbyrån samt information som

¹ Dessa rapporter inbegriper följande: Fjärde periodiska rapporten från Helsingforskommissionen (som offentliggörs under 2002), ”QSR2000” från OSPAR-kommissionen (offentliggjord 2000), som inbegriper ett bidrag från AMAP, ”Medelhavets havs- och kustmiljö - tillstånd och belastningar” från Europeiska miljöbyrån och UNEP/MAP (offentliggjord 1999), ”Black Sea Pollution Assessment” från Miljöprogrammet för Svarta havet (BSEP) (offentliggjord 1998 av BSEP) och information från BSEP:s webbplats samt ”Miljön i Europa: en andra utvärdering”, som Europeiska miljöbyrån offentliggjorde 1998. Informationen om effekterna av fisket efter viktiga kommersiella bestånd har uppdaterats med beaktande av kommissionens grönbok om den framtida gemensamma fiskeripolitiken.

samlats in och rapporterats inom ramen för EU:s egna politiska åtgärder såsom den gemensamma fiskeripolitiken.

13. Även då det finns information om de olika trycken på den marina miljön står det inte alltid klart i vilken omfattning dessa tryck faktiskt har haft effekter på miljön. Bristande kunskap och det faktum att miljöförändringar sker på lång sikt innebär att det kan ta lång tid innan miljöeffekter upptäcks.

14. Den biologiska mångfalden² i haven är utsatt för ett betydande tryck. Överfiske är ett vanligt problem i alla europeiska hav liksom i många havsområden kring både utvecklings- och industriländer trots att man utvecklat system för att förvalta utnyttjandet av dessa resurser (såsom den gemensamma fiskeripolitiken). Följande utgör de största miljöproblemen:

- Flera viktiga kommersiellt utnyttjade fiskbestånd, till exempel torsk och kummel, har nått kritiskt låga nivåer, och flertalet fiskbestånd utnyttjas klart över en hållbar nivå.
- Betydande skador på fiskarter som inte tillhör målgruppen liksom på andra arter såsom valar, sälar, fåglar och sköldpaddor, framför allt till följd av det mycket intensiva fisket.
- Utöver dessa direkta effekter på olika arter, ansvarar det kommersiella fisket också för skador på känsliga livsmiljöer såsom den för bäddar av kalkhaltiga alger, ängar av *Posidonia oceanica* och djuphavsrev.
- Förändringar hos de marina ekosystemens struktur och funktion genom att fisket påverkar delar av de marina näringskedjorna.

15. Ett annat hot mot den biologiska mångfalden i haven är förknippat med (oavsiktligt) införande av främmande arter, genetiskt modifierade organismer eller organismer som bär på sjukdomar. De största källorna till denna införsel är organismer som kommer som fripassagerare i ballastvatten från fartyg och på fartygsskrov. Vattenbruk är en annan viktig källa. Främmande arter kan, då de förs in i ett ekosystem, få katastrofala effekter på ursprungliga växt- och djurbestånd.

²

I detta meddelande används begreppet biologisk mångfald i haven enligt relevanta delar av artikel 2 i FN:s konvention om biologisk mångfald, där det definieras enligt följande: ”med biologisk mångfald avses variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung, inklusive från bland annat landbaserade, marina och andra akvatiska ekosystem och de ekologiska komplex i vilka dessa ingår; detta innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.”

16. Dessutom har den allt intensivare mänskliga verksamheten längs kusterna (t.ex. utbyggnad av hamnar, kustskydd, återvinning av mark från havet, turism och utvinning av sand och grus) allvarliga effekter på livsmiljöer och därmed förknippade ekologiska processer vid kusterna. Dessa effekter kan sträcka sig långt ut i havet. Utöver en ökad urbanisering och turism kan fördämningar och vindkraftverk också påverka livsmiljöer och känsliga arter. Då man bygger vind- och vågkraftverk måste man respektera principen om hållbar utveckling.

17. Olika farliga ämnen når den marina miljön efter att ha släppts ut från en rad olika industriella processer liksom från handel och hushåll. Det finns belägg för att en rad olika naturliga och konstgjorda ämnen, på grund av deras egenskaper i fråga om toxicitet, varaktiga verkningar och förmåga att ackumuleras hos organismer, kan skada biologiska processer hos vattenlevande organismer.

18. Trots att vissa mycket farliga ämnen som PCB, DDT och andra äldre bekämpningsmedel inte har tillverkats eller använts inom EU på länge, upptäcks de fortfarande i den marina miljön. Och trots att utsläppen kan ha stoppats har havsvatten och sediment ett "gott minne". Eftersom sedimenten fungerar som reservoarer för många föroreningar utgör dessa kemikalier fortfarande ett problem för folkhälsan och hindrar människors utnyttjande av marina resurser. Exempelvis förekommer dioxiner i fisk från Östersjön. Dessutom utgör ämnen som orsakar endokrina störningar och som minskar fertiliteten hos människor såväl som hos fiskar och andra marina arter ett allt större problem. Positivt är dock att föroreningarna av vissa farliga ämnen, framför allt tungmetaller, tenderar att minska.

19. Eutrofiering orsakas av alltför stora utsläpp av näringsämnen (kväve och fosfor). Dessa utsläpp härrör framför allt från jordbruket och avloppsvatten från tätbebyggelse, men utsläpp av kväveoxider från havsgående fartyg kan också ha betydelse. Om de övriga förutsättningarna är de rätta kan utsläppen orsaka (ökad) algbloomning. Algbloomningen kan i sin tur innebära att ämnen frigörs som är giftiga för både människor och det marina livet, och därmed drabba fiske, vattenbruk och turism. När alger ruttnar kan de förbruka allt syre i bottenvattnet, vilket i sin tur kan orsaka allvarliga skador på marina ekosystem i känsliga områden. Slutligen kan eutrofiering också orsaka masstillväxt av makroskopiska alger, som sedan spolas i land där de medför olägenheter och risker för folkhälsan. Exempel på denna typ av påverkan kan observeras i Bretagnes kustregioner, där den varit till skada för turistnäringen i vissa städer och samhällen.

20. Eutrofiering anses vara den främsta orsaken till att miljön i Svarta havet försämrats allt sedan 1960-talet, och den har bidragit till spridningen av *Mnemiopsis*. Eutrofieringen har också orsakat tydliga förändringar i Östersjön. I nordöstra Atlanten är eutrofieringen främst begränsad till kustområdena i östra Nordsjön, Vadehavet, Tyska bukten, Kattegatt och östra Skagerrak. I Medelhavet är den norra och västra kusten till Adriatiska havet det mest hotade området.

21. Det har gjorts framsteg när det gäller att minska tillförseln av näringsämnen. I de flesta fall har den minskade tillförseln emellertid, på grund av de fördröjda effekterna, ännu inte lett till tydliga minskningar av koncentrationerna av näringsämnen i problemområdena. Koncentrationerna av klorofyll *a*, som är en indikator på

eutrofieringen, har inte heller minskat. Tillförseln av framför allt kväve från jordbruket och från orenat avloppsvatten från tätbebyggelse utgör fortfarande ett problem att lösa.

22. Överträdelser mot befintlig lagstiftning som syftar till att hindra oljeutsläpp i havet är vanliga i alla europeiska hav, och leder till oljeskador på fåglar, skaldjur och andra organismer samt på kusterna. I allmänhet beror denna typ av föroreningar på avsiktlig sköljning av oljetankrar eller på utsläpp av slag- eller ballastvatten. Än så länge finns det ingen tydlig nedåtgående tendens. Driftutsläpp från raffinaderier ökar. När det gäller oljeutvinningen i Nordsjön har de totala utsläppen av olja minskat avsevärt sedan 1985. Det krävs dock fortsatt vaksamhet då plattformar byggs ut i nya områden med större djup och i områden som är istäckta under vintern.

23. Trots alla förebyggande åtgärder som vidtagits kan man tyvärr vänta sig fortsatta fartygsolyckor. Sådana olyckor medför risker för utsläpp av olja och kemikalier. I de fall viktiga sjöfartsleder och hamnar ligger nära känsliga och speciella livsmiljöer ökar risken för skador på miljön avsevärt.

24. Allmänheten fortsätter att oroas över utsläpp av radionuklider, särskilt från upparbetningsanläggningar för kärnbränsle. Jämfört med andra delar av världen har vissa av Europas hav fått ta emot stora utsläpp av kärnmaterial. Uppgifterna om dessa utsläpps effekter på de marina ekosystemen är knapphändiga.

25. Nedskräpning anses utgöra ett allmänt föroreningsproblem i Europas hav. De viktigaste källorna till dessa föroreningar är sjöfarten (fiske- och handelsfartyg) liksom turism- och fritidsverksamhet. Effekterna på livet i havet inbegriper fåglar som drunknar efter att ha trasslat in sig i plastartiklar liksom, sköldpaddor och valar som kvävs efter att ha fått i sig plastföremål. Man har också konstaterat att skräp burit med sig en rad olika epifyter till havsområden som dessa normalt inte skulle nå. I takt med att trycket från turism, städer och industri ökar på kustområdena kan problemet med nedskräpning också komma att öka.

26. Det finns fortfarande många stränder i gemenskapen där man har problem med mikrobiologiska föroreningar. Detta följer av ett bristfälligt genomförande av direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, vilket i sin tur medför att man inte uppfyller normerna i det nuvarande direktivet om badvatten och än mindre de väntade bestämmelserna i det nya direktivet. Det finns också problem i delar av Medelhavet som inte tillhör gemenskapen, och allvarliga problem i Svarta havet.

27. Det finns tydliga kopplingar mellan en sund och väl fungerande havsmiljö och människors hälsa. Föroreningar av biotoxiner från marina fytoplankton eller av patogener från otillräckligt renat avloppsvatten kan ha direkta och uppenbara effekter på människors hälsa.

28. Exempelvis har vissa länder som angränsar till Svarta havet utfärdat riktlinjer för känsliga befolkningsgruppers (havande kvinnor, mödrar som ammar och barn) konsumtion av vissa fiskarter på grund av dioxinföroreningar samtidigt som man tillåter höga koncentrationer av föroreningar i fiskprodukter. I vissa områden längs Europas kuster överskrider koncentrationerna av tungmetall hos rovfisk ibland de högsta tillåtna

nivåerna. Människan står högst i näringskedjan och utgör därför den slutliga reservoaren för föroreningar som ackumuleras och förstärks hos levande organismer.

29. De potentiella konsekvenserna av klimatförändringar är långtgående och kan inbegripa förändringar av havsströmmars styrka och transport av havsvatten, bildningen av vattenskikt, havsytans höjd, vädersystemens styrka och frekvens samt nederbörd och avrinning med konsekvenser för ekosystem och fiske.

3. ÖVERSYN AV NULÄGET – DAGENS POLITIK OCH LAGSTIFTNING FÖR ATT SKYDDA OCH BEVARA DEN MARINA MILJÖN

30. Översynen av EU:s befintliga politik och lagstiftning i bilaga 2 visar att det finns en lång rad olika EU-åtgärder som bidrar till att skydda den marina miljön. Eftersom de flesta av dessa åtgärder är inriktade på enskilda områden och har olika geografiska räckvidd finns det dock ingen integrerad politik som syftar till att skydda våra hav.

Hot/tryck	Lagstiftning, politisk åtgärd eller program
Minskad biologisk mångfald / förstörelse av livsmiljöer	Ett hållbart Europa: En strategi för hållbar utveckling i Europeiska unionen, direktivet om bevarande av naturliga livsmiljöer och vild fauna och flora (92/43/EEG, livsmiljödirektivet), direktivet om bevarande av vilda fåglar (79/409/EEG), rådets förordning om ett gemenskapssystem för fiske och vattenbruk (förordning (EEG) nr 3760/92 av den 20 december 1992), den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP), direktivet om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (2000/60/EG), förslag till rekommendation om genomförandet av en integrerad förvaltning av kustområden i Europa, förslag till direktiv om ändring av direktiv 94/25/EG om fritidsbåtar i syfte att införa gränser för buller och avgasutsläpp från motorer i fritidsbåtar och vattenskotrar.
Farliga ämnen	Direktivet om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen (67/548/EEG) samt närliggande lagstiftning, direktivet om restriktioner för användning och utsläppande på marknaden av vissa farliga ämnen och preparat (76/769/EEG), direktivet om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (91/414/EEG), direktivet om utsläppande av biocidprodukter på marknaden (98/8/EG), direktivet om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö (76/464/EEG, plus särdirektiv), direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (96/61/EG), kemikaliepolitiken, lagstiftningen om utsläpp, särskilt nationella utsläppstak.
Eutrofiering	Rådets direktiv om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (91/676/EEG, nitratrektivet), direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (91/271/EEG), ramdirektivet om vatten, GJP, lagstiftningen om utsläpp, särskilt nationella utsläppstak.
Beständiga oljeföroreningar	Direktivet om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester från fartyg (2000/59/EG), gemenskapsramen för samarbete avseende oavsiktlig eller avsiktlig förorening av havet .

Hot/tryck	Lagstiftning, politisk åtgärd eller program
Radionuklider	Grundläggande säkerhetsnormer som fastställts genom Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom).
Hälsa och miljö	Direktivet om kvaliteten på badvatten (76/160/EEG), direktivet om skaldjur (91/492/EEG), direktivet om fisk och fiskprodukter (91/493/EEG), direktivet om övervakning av restprodukter i livsmedel (96/23/EEG), direktivet om fastställande av hygienkrav för produktion och utsläppande på marknaden av levande tvåskaliga mollusker (91/492/EEG), kommissionens strategi i fråga om dioxiner, furaner och PCB, förslag till direktiv om ändring av direktiv 94/25/EG om fritidsbåtar i syfte att införa gränser för buller och avgasutsläpp från motorer i fritidsbåtar och vattenskotrar (KOM(2000) 639), förslag till direktiv om skydd för miljön genom strafflagstiftning (KOM(2001) 139).
Sjöfart (endast åtgärder som direkt avser skydd av den marina miljön)	Direktivet om minimikrav för fartyg som anlöper eller avgår från gemenskapens hamnar med farligt eller förorenande gods (93/75/EEG), direktivet om gemensamma regler och standarder för organisationer som utför inspektioner och utövar tillsyn av fartyg (94/57/EG), direktivet om hamnstatskontroll (95/21/EG), direktivet om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester från fartyg (2000/59/EG), direktivet om minimikrav på utbildning för sjöfolk (2001/25/EG), förordningen om ett påskyndat införande av krav på dubbelskrov eller likvärdig konstruktion för oljetankfartyg med enkelskrov (förordning (EG) nr 417/2002).

31. Mandat, mål och verksamhet för de viktigaste regionala och internationella konventionerna, kommissionerna, organisationerna och avtalen beskrivs i bilaga 2 med en närmare bakgrundsbeskrivning i bilaga 4.

Hot/tryck	Internationella konventioner/kommissioner/organisationer
Allmänt	Konventionen för skydd av den marina miljön i nordöstra Atlanten (OSPAR-konventionen), konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö (Helsingforskonventionen), konventionen om skydd av Medelhavet mot föroreningar (Barcelonakonventionen), konventionen om skydd av Svarta havet mot föroreningar (Bukarestkonventionen), Nordsjökonferensen.
Minskad biologisk mångfald / förstörelse av livsmiljöer	OSPAR-konventionen, Helsingforskonventionen, Barcelonakonventionen, avtalet om skydd av små valar i Östersjön och Nordsjön (ASCOBANS), avtalet om skydd av valar i Svarta havet, Medelhavet och den angränsade delen av Atlanten (ACCOBAMS), Östersjöns fiskerikommission (IBSFC), Nordostatlantiska fiskerikommissionen (NEAFC), Organisationen för bevarandet av laxbestånden i Nordatlanten (NASCO), Internationella kommissionen för bevarandet av tonfiskbestånden i Atlanten (ICCAT), FN:s konvention om biologisk mångfald, FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), konventionen om skydd av flyttande vilda djur (Bonnkonventionen), konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (Bernkonventionen), Förenta nationernas havsrättskonvention (UNCLOS).

Hot/tryck	Internationella konventioner/kommissioner/organisationer
Farliga ämnen	OSPAR-konventionen, Helsingforskonventionen, Barcelonakonventionen, Bukarestkonventionen, konventionen om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall (Londonkonventionen), konventionen om långlivade organiska föroreningar (Stockholmskonventionen), konventionen om förhindrande av föroreningar genom dumpning från fartyg (MARPOL 73/78), konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, konventionen om förfaranden för förhandsgodkännande av vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel i internationell handel (Rotterdamkonventionen).
Eutrofiering	OSPAR-konventionen, Helsingforskonventionen, Barcelonakonventionen, Bukarestkonventionen
Beständiga oljeföroreningar	OSPAR-konventionen, avtal om samarbete för att bekämpa föroreningar i Nordsjön av olja och andra skadliga ämnen (Bonnavalet), avtal om skydd av den marina miljön mot föroreningar genom olja (Köpenhamnsavtalet), avtal om samarbete för att bekämpa föroreningar av kolväten och andra skadliga ämnen (Lissabonavtalet, har ännu inte trätt i kraft), Helsingforskonventionen, Barcelonakonventionen, Bukarestkonventionen, MARPOL 73/78.
Radionuklider	OSPAR-konventionen, Helsingforskonventionen, Barcelonakonventionen, Bukarestkonventionen, Internationella atomenergiorganet (IAEA), Londonkonventionen.
Hälsa och miljö	Helsingforskonventionen, Barcelonakonventionen, Bukarestkonventionen, den europeiska miljö- och hälsokommittén (EEHC), Världshälsoorganisationen (WHO), Europarådets konvention om skydd för miljön genom kriminalisering.
Sjöfart	Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) som administrerar flera globala konventioner rörande sjöfart, samförståndsavtalet om hamnstatskontroll (Parisavtalet), Helsingforskonventionen, Barcelonakonventionen.

32. Det är tydligt att många olika organisationer bidrar till skyddet av den marina miljön. De geografiska områden som dessa organisationer täcker överlappar i hög grad gemenskapens vatten. Medlemskapen i dessa organisationer överlappar också varandra, om än i olika grad i olika organisationer.

33. När det gäller specifika hot och tryck mot den marina miljön kan man dra följande slutsatser i fråga om EU:s och regionala och internationella organisationers verksamhet.

Minskad biologisk mångfald och skydd av livsmiljöer

34. De viktigaste politiska insatserna för att skydda arter och livsmiljöer inom EU är direktiven om bevarande av livsmiljöer respektive vilda fåglar, den gemensamma fiskeripolitiken, den gemensamma jordbrukspolitiken och handlingsplanerna för den biologiska mångfalden. Inom ramen för OSPAR-, Helsingfors- och Barcelonakonventionerna bedrivs verksamhet för att skydda arter och livsmiljöer. I Östersjöregionen har insatser och mål fastställts i Agenda 21 för Östersjön.

Verksamheten för att skydda den biologiska mångfalden och livsmiljöerna i Svarta havet är ännu inte särskilt väl utvecklad.

35. Internationella konventioner om fiske (t.ex. lax i Atlanten enligt NASCO) och om biologisk mångfald (t.ex. konventionen och biologisk mångfald och ASCOBANS) är antingen allmänt hållna eller riktade mot specifika bestånd. De utgör också en pådrivande kraft. Det finns inkonsekvenser mellan beslut som fattas enligt ASCOBANS och bestämmelserna i livsmiljödirektivet. Då det finns en risk för dubbelarbete borde man utarbeta en mer samordnad och enhetlig strategi för att undvika sådana inkonsekvenser.

Farliga ämnen

36. EU:s åtgärder för att begränsa föroreningar av farliga ämnen inbegriper de viktigaste direktiven om nya och befintliga ämnen, direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar, ramdirektivet om vatten och den nya kemikaliepolitiken. Alla regionala havskonventioner inbegriper åtgärder – som kan vara mycket detaljerade – för att begränsa farliga ämnen. Det finns ett nytt, fruktsamt samarbete mellan EU och OSPAR-kommissionen när det gäller att välja ut och prioritera farliga ämnen samt bedöma dem. OSPAR vänder sig också till kommissionen då gemenskapen befinner sig i en bättre sits att lagstifta. Relativa riskrankningar av prioriterade ämnen kan variera mellan EU och regionala havskonventioner till följd av ämnenas olika betydelse i havs- och sötvattenmiljöer eller olika användningsmönster i länder runt om i Europa.

37. Eftersom en stor del av havskonventionernas insatser för att kontrollera kemikalier och industrianläggningar också täcks av gemenskapens lagstiftning förekommer dubbelarbete och förvirring till följd av att samma länder kan inta olika ståndpunkter i olika forum. Man har nyligen gjort vissa insatser för att samordna de olika organens arbetsprogram och verksamhet med gemensamma metoder. Utanför gemenskapens gränser är internationella insatser inom ramen för den nyligen antagna konventionen om långlivade organiska föroreningar liksom protokollen till konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar relevanta.

Eutrofiering

38. EU:s viktigaste instrument för att bekämpa eutrofiering är nitratdirektivet, direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, ramdirektivet om vatten och GJP. Både inom OSPAR (enligt dess strategi för att bekämpa eutrofiering) och Helsingforskonventionens verkställande organ HELCOM betonas behovet av att genomföra dessa åtgärder och fastställa vilka ytterligare åtgärder som krävs. Då både EU och de regionala havskonventionerna antar bestämmelser leder detta till en viss förvirring och dubbelarbete. När det gäller att bedöma eutrofieringen av den marina miljön gynnar de regionala havskonventionernas verksamhet också gemenskapen.

Beständiga oljeföroreningar

39. Även om både direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar och direktivet om bedömning av inverkan på miljön är tillämpliga, finns det

ingen särskild EU-politik eller EU-lagstiftning som avser olje- och gasutvinning till havs. Åtgärder för att begränsa utsläpp från denna sektor utarbetas framför allt av OSPAR. Dessutom är bilaga 1 (olja) till MARPOL 73/78 globalt tillämplig när det gäller förebyggande av föroreningar från fartyg. Dessa regler kompletteras av EG-regler för fartyg som angör hamnar i EU (framför allt direktiven om hamnstatskontroll respektive mottagningsanordningar). För närvarande finns det ingen egentlig "rivalitet" eller onödig överlappning på detta område.

40. EU:s viktigaste verksamhet när det gäller att bekämpa föroreningar till havs är handlingsprogrammet för att kontrollera och minska föroreningar i havet genom utsläpp av kolväten och farliga och skadliga ämnen. Helsingforskonventionen, Bonn- och Lissabonavtalen samt Barcelonakonventionen är också verksamma på detta område. Rent allmänt kan man konstatera att denna verksamhet är väl samordnad och gynnar alla parter.

Förorening av radionuklider

41. Det finns ett globalt moratorium mot dumpning av radioaktivt avfall i havet. I Europas hav är dumpning av sådant avfall totalt förbjudet. Genom Euratom kan man anta rekommendationer om strålningsnivåer i vatten, luft och mark. Denna möjlighet har dock hittills inte använts för den marina miljön. Inom ramen för sin strategi för radioaktiva ämnen verkar OSPAR för att identifiera, prioritera, övervaka och kontrollera utsläpp och förlust av radioaktiva ämnen. HELCOM började övervaka radioaktiva ämnen 1985 i syfte att fortsätta det arbete som tidigare samordnades av IAEA. Programmet inbegriper övervakning av utsläpp av artificiella radioaktiva ämnen och deras koncentrationer i vatten, växter och djur samt sediment. Europeiska kommissionen håller på att uppdatera Marina-projektet om Europeiska gemenskapens radiologiska exponering för strålning från haven i Nordeuropa. Resultaten av detta projekt används och kommer att användas av de regionala konventionerna. Överlappningar och dubbelarbete är inget problem inom detta område. Gemenskapens respektive de regionala havskonventionernas arbete kring radioaktiva ämnen tycks tvärtom komplettera varandra.

Hälsa och miljö

42. De viktigaste delarna i EU:s lagstiftning om kontroll av mikrobiologiska föroreningar är direktivet om badvatten och direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. De största problemen återfinns dock i de delar av Medelhavet som inte tillhör EU och i Svarta havet, eftersom man saknar effektiva reningsverk i dessa regioner. Ett utökat samarbete skulle gynna dessa regioner. Överlappande verksamhet är inget problem inom detta område.

43. När det gäller gemenskapens lagstiftning om livsmedelssäkerhet förekommer ingen överlappning med de regionala havskonventionernas arbete eftersom de inte ägnar sig åt frågor som rör hälsa och miljö.

44. Två rättsliga instrument – det ena inom EU och det andra inom hela Europa – skulle kunna förbättra skyddet av den marina miljön i Europa genom att man ålägger

medlemsstaterna respektive de avtalsslutande parterna att föreskriva straffrättsliga sanktioner i syfte att avskräcka från och förebygga uppträdande som skadar denna miljö. Dock har inget av dessa instrument trätt i kraft: det förstnämnda har ännu inte antagits av rådet och den andra har ännu inte ratificerats.

Sjöfart

45. Sjöfarten är kraftigt reglerad på internationell nivå. Den gemenskapslagstiftning som reglerar sjöfarten liksom säkerhets- och miljöaspekter av denna är av naturliga skäl ofta kopplad till lagstiftning som antagits på global nivå. Gemenskapens viktigaste roll har varit att identifiera svagheter och luckor i internationella bestämmelser och deras genomförande samt att – då så krävs – anta särskilda gemenskapsåtgärder. Överlappning utgör därför inget problem på detta område. Eftersom fartyg betraktas som produkter kan man ta itu med deras totala inverkan på miljön när det gäller materialförbrukning, utsläpp och avfallsgenerering i samband med konstruktion, drift och skrotning på ett mer integrerat sätt.

4. ÖVERSYN AV NULÄGET – KUNSKAPSBASEN

4.1. Har vi tillgång till den information som krävs för att skydda och bevara den marina miljön? – Kunskapsluckor

46. Våra kunskaper om den marina miljöns tillstånd beskrivs i avsnitt 2. Detta avsnitt innehåller en kort sammanfattning av de största luckorna i våra kunskaper. Det nämndes redan i avsnitt 2 att även i de fall som vi har tillgång till information om trycket mot den marina miljön, så saknas ofta information om de faktiska effekterna av detta tryck. I denna sammanfattning beaktas befintliga övervakningsprogram liksom information som redovisas i de regionala havskonventionernas bedömningsrapporter.

47. Med tanke på att skyddet och en hållbar användning av den biologiska mångfalden måste grundas på en ekosystembaserad strategi kan man identifiera följande fyra stora kunskapsluckor:

- (1) Hur påverkas den biologiska mångfalden av förändringar som orsakas av människan och av naturliga processer, och i vilken grad och hur snabbt kan den biologiska mångfalden återhämta sig då orsakerna har minskats eller eliminerats?
- (2) Hur påverkar förändringar i artrikedom och artstruktur funktionerna i ekosystemen i havet och vid kusten?
- (3) Vilka är effekterna på den marina biologiska mångfaldens beståndsdelar när det gäller exempelvis tillbakagång, förlorad mångfald och tidsramar?
- (4) Hur skall man definiera begreppet hållbar i fråga om den biologiska mångfalden och hur skall man övervaka förändringar?

48. På området fiskeförvaltning krävs mer tillförlitliga och korrekta uppgifter för att kunna förvalta fiskbestånd i havet bättre. Dessutom har vi bara ofullständiga uppgifter

om fiskets effekter på arter som inte är målarter, såsom bottenlevande organismer, hajar, rockor, sköldpaddor, sjöfågel och marina däggdjur, liksom på livsmiljöer på havsbotten, inbegripet djuphavsmiljöer. Vidare saknar vi information om effekterna av förändringar i fråga om storleksfördelning inom och förhållanden mellan arter liksom av förändrade näringsnivåer.

49. I vissa områden har man gjort inventeringar av arter och livsmiljöer som måste skyddas, medan inventeringar saknas för andra områden. Det finns också ett trängande behov att samordna kartläggningen av den marina biologiska mångfaldens beståndsdelar.

50. Uppgifterna om marina däggdjurspopulationer är ofullständiga, särskilt när det gäller överflöd och tendenser inom populationerna samt effekterna av mänsklig verksamhet.

51. Det saknas underlag för att identifiera, övervaka och bedöma effekterna av främmande arter som införs i miljön.

52. Det saknas eller är det svårt att få fram tillförlitliga uppgifter om många kemikaliers egenskaper och koncentrationer i den marina miljön. Det saknas program för rutinmässig övervakning av ett stort antal kemikalier som anses kunna utgöra ett problem för den marina miljön. Den geografiska spridningen på de uppgifter som finns tillgängliga för de kemikalier som omfattas av övervakningsprogram tycks inte ge en övergripande bild av den marina miljöns kemiska tillstånd. Det har varit svårt att identifiera tydliga tendenser i fråga om kemiska föroreningar utifrån tillgängliga uppgifter. Detta beror främst på att tidsserierna är alltför korta och/eller på att uppgifterna inte är jämförbara eller tillförlitliga.

53. Det finns bara knapphändiga uppgifter om omfattningen och koncentrationerna av mänskligt framställda kemikalier som släpps ut i den marina miljön och som kan orsaka endokrina störningar hos marina organismer. Kunskapen om i vilken grad kemikalier som orsakar endokrina störningar faktiskt påverkar levande organismer är ofullständig, och det krävs mer information om andra endokrinstörande ämnen än östrogen. Dessutom saknas en bedömning av de långsiktiga risker som farliga ämnen medför för marina ekosystem.

54. Inom ramen för HELCOM och Bonnavalet samlar man sedan länge in information om olagliga oljeutsläpp i havet från fartyg. Informationen för andra områden är ofullständig och inte fullt representativ.

55. Man har en ganska begränsad kunskap om hur marina ekosystem reagerar (t.ex. genom skadlig algbloomning eller en förändrad sammansättning och förökning hos algbestånd) på utsläpp av näringsämnen, särskilt på effekterna av ändrade näringskvoter och bidraget från upplöst och partikelformigt kväve och fosfor.

56. Information saknas vidare om den naturliga variationen av näringsämnen och ekosystemens reaktion, inbegripet mätning och bedömning av långsiktiga tendenser. Det krävs också mer forskning om i vilken omfattning utfällning av kväveoxider från atmosfären, inklusive från havsgående fartyg, bidrar till havens eutrofiering.

57. Uppgifterna är också ofullständiga när det gäller omfattningen av radioaktiva föroreningar liksom deras effekter på den marina miljön, hur omfattande nedskräpningen av haven är och dess effekter på marina arter samt föroreningskoncentrationer i fisk och skaldjur.

4.2. Program för övervakning, bedömning, rapportering och forskning

58. En översyn av befintlig verksamhet i fråga om övervakning, bedömning, rapportering och datahantering samt forskning redovisas i bilaga 3.

59. Denna översyn visar tydligt att flertalet av de organisationer som ägnar sig åt att utarbeta åtgärder för att skydda den marina miljön också ägnar sig åt övervakning och bedömning. Dessutom bedriver Europeiska miljöbyrån och Internationella rådet för havsforskning (ICES) bedömningsverksamhet på europeisk nivå. På global nivå antingen gör eller tänker organisationer som Internationella oceanografiska kommissionen (IOC), UNEP:s expertgrupp för vetenskapliga aspekter på marint miljöskydd (GESAMP) och FN:s miljöprogram (UNEP) göra regelbundna bedömningar av den marina miljöns tillstånd. På europeisk nivå kan man dra följande slutsatser.

Övervakning

60. Sett ur ett europeiskt perspektiv är de regionala havskonventionernas befintliga övervakningsprogram inte särskilt samstämmiga i fråga om räckvidd, innehåll (frågor som de omfattar) och detaljnivå (geografisk och tidsmässig täckning). En del av skillnaderna kan dock tillskrivas olikheter i fråga om miljöförhållanden liksom socioekonomiska och politiska förhållanden i de länder som angränsar till de olika haven. Verksamhet som bedrivs inom ramen för genomförandet av ramdirektivet om vatten skulle kunna stimulera fram en mer samstämmig strategi.

Bedömning

61. Man kan notera ett visst dubbelarbete då man läser de senaste bedömningsrapporterna från Europeiska miljöbyrån respektive de regionala havskonventionerna. Detta dubbelarbete skulle kanske kunna minskas genom att man samordnar frekvensen och tidtabellen för samt strömlinjeformar innehållet i bedömningsrapporterna, genom en harmonisering av de sätt på vilka bedömningarna görs. Då flera bedömningar grundar sig på samma rådata saknas förfaranden för att bidra till de andra organisationernas bedömningsrapporter, och det finns hinder för tillgången till offentligt finansierade övervakningsuppgifter.

Rapportering och data- och informationshantering

62. Man måste förbättra situationen när det gäller såväl rapportering som hantering och förvaltning av data och information. Detta skulle med fördel kunna göras på europeisk nivå genom en gemensam politik för att ta fram, få tillgång till och använda olika typer av data och information.

Forskning

63. Forskningen har genererat värdefulla insikter om den marina miljöns tillstånd och deras ekosystem, men det krävs mycket mer forskningsarbete. Eftersom resultaten av offentligt finansierad forskning ofta inte finns tillgängliga eller omsätts helt i praktiken, finns det utrymme att förbättra kommunikationen mellan forskarsamfundet och de aktörer som bedriver praktisk verksamhet både när det gäller att fastställa prioriteringar och tillämpa resultaten i det praktiska övervaknings- och bedömningsarbetet i regionerna.

5. ALLMÄNNA SLUTSATSER OM DEN NUVARANDE SITUATIONEN

64. Såsom nämnades i föregående avsnitt återstår det att lösa många problem, och trots de senaste tre decenniernas insatser från olika organ kvarstår stora hot. Tillståndet i de europeiska haven har på sina håll ändå förbättrats avsevärt och vissa av tendenserna till ökade föroreningar har stoppats eller rent av vänts.

65. Översynen av befintliga övervaknings- och bedömningsprogram och av den kunskap som de har genererat visar att det finns många brister i informationen om den marina miljöns tillstånd och om befintliga åtgärders effektivitet. Följaktligen är det i många fall osäkert huruvida man bör överväga ytterligare skyddsåtgärder och på vilken administrativ nivå det i så fall bör ske.

66. Större delen av den gemenskapslagstiftning som bidrar till skyddet av den marina miljön har inte utformats enbart i detta syfte. De regionala havskonventionernas kontrollåtgärder för att skydda den marina miljön är svåra att tillämpa trots att de i vissa fall är rättsligt bindande. Följaktligen är det osäkert huruvida dessa åtgärder sammantaget räcker för att ge skyddet önskad nivå.

67. Dessutom leder eller kan den situation som beskrivs i avsnitten 3 och 4 leda till följande: skillnader i bedömningen av behovet av att kontrollera miljöhot, bristande överensstämmelse mellan de olika organisationernas allmänna politik och de åtgärder som de vidtar inom ramen för denna politik, osäkerhet om huruvida deras politik och åtgärder är tillräckliga, avbrott i den politiska beslutskedjan då en organisation för över vissa frågor på en annan för uppföljningsåtgärder, behörighetstvister, bristande konsekvens i medlemsstaternas ståndpunkter inom olika forum samt dubbelarbete och slöseri med resurser.

68. Den analys som görs i avsnitten 2–4 är mer inriktad på den regionala dimensionen än på den globala men gäller många av de allmänna slutsatserna även på global nivå. Även om det finns olika sektoriella instrument på FN-nivå inom ramen för UNCLOS och UNEP finns det ett behov att förbättra ratificeringen och genomförandet av dessa instrument liksom av en bättre samordning mellan de globala programmen. På samma sätt behöver man göra en övergripande bedömning av tillståndet i den marina miljön på grundval av regionala och sektoriella uppgifter. Dessutom behöver man utveckla främst utvecklingsländernas kapacitet att både utveckla kunskapsbasen och genomföra förvaltningsåtgärder.

69. Den globala dimensionen inbegriper gemenskapens internationella roll. Strategin kommer att få betydande konsekvenser för gemenskapens handels-, utvecklings- och fiskeavtal med tredje land. Gemenskapen bör bedriva sin globala politik både genom sitt deltagande i FN-organens multilaterala möten och i sina bilaterala och multilaterala avtal.

6. VÄGEN FRAMÅT

70. Sammantaget tyder dessa slutsatser på att den marina strategin bör innehålla en rad ambitiösa, tydliga och samstämmiga mål i syfte att främja en hållbar användning av haven och bevara de marina ekosystemen (se avsnitt 7). Verksamheten för att uppnå dessa mål (se avsnitt 8) bör inbegripa följande delar:

- Utformning av en samstämmig marin politik där man utgår från befintliga politiska åtgärder då man utvecklar en ekosystembaserad strategi.
- Både befintlig och ny lagstiftning måste genomföras och tillämpas på ett bättre och samstämmigt sätt.
- Mekanismer och åtgärder som syftar till att underlätta samordningen av dessa åtgärder och mellan olika organisationer och andra berörda parter.
- Initiativ för att förbättra våra kunskaper om tidigare tendenser och troliga framtidsscenarier när det gäller de europeiska havens tillstånd samt förfaranden och metoder för att bedöma denna information.
- Främjande av en bättre samordning mellan de olika finansieringsinstrument som används för att skydda den marina miljön.
- Tillämpning av dessa strategiska delar både regionalt och globalt.

7. MÅL

Övergripande mål

Den marina strategin bör utgöra ett bidrag till gemenskapens strategi för hållbar utveckling. Såsom anges i det sjätte åtgärdsprogrammet för miljön **bör strategin främja en hållbar användning av haven och bevara de marina ekosystemen, inklusive havsbottnar, flodmynningar och kustområden, och särskilt uppmärksamma platser som är särskilt värdefulla för den biologiska mångfalden.**

71. Detta övergripande mål bör omsättas i praktiken genom att man fastställer särskilda (del-) mål för enskilda sektorer eller frågor med angivna tidsfrister. För att åstadkomma detta krävs det en integrerad strategi där man tar itu med alla hot, en noggrann bedömning av deras negativa konsekvenser för den marina miljön och att man identifierar nya hot.

72. I denna strävan bör man erkänna och beakta den regionala mångfalden i de olika havens och delhavens ekologiska egenskaper, havens nuvarande tillstånd, trycken på och hoten mot dessa hav, den politiska, sociala och ekonomiska situationen i de olika regionerna samt befintliga internationella institutionella arrangemang.

73. Man har redan antagit flera specifika mål både inom ramen för EU:s politik på grundval av fördraget och särlagstiftning och inom ramen för de regionala havskonventionerna. Dessa mål, som i många fall har ett politiskt värde eller utgör visioner, har utgjort grunden för de allmänna mål som beskrivs nedan. Arbetet med att uppnå dessa mål bör återspegla den allmänt höga ambitionsnivån, samtidigt som man erkänner regionala skillnader i fråga om faktiska behov och möjligheter att vidta åtgärder.

Minskad biologisk mångfald och förluster av livsmiljöer

Mål 1

Vid Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001 beslutades i samband med debatten om hållbar utveckling att EU skall ha som politisk målsättning att **hejda förlusten av biologisk mångfald senast 2010**. Detta är ett extremt ambitiöst och utmanande mål som kommer att driva på miljöpolitiken under de kommande åtta åren.

Mål 2

På längre sikt är målet att **säkra en hållbar användning av den biologiska mångfalden genom att skydda och bevara naturliga livsmiljöer liksom vilda växter och djur** i första hand i Europas hav. Detta skall bland annat ske genom att man återställer marina ekosystem och vissa näringsnivåer som påverkats av mänsklig verksamhet samt förhindrar att människan inför nya främmande arter, genetiskt modifierade organismer och organismer som bär på sjukdomar.

Mål 3

Inom ramen för den förestående reformen av den gemensamma fiskeripolitiken har man redan identifierat miljömål och införlivat dem i kommissionens reformförslag. Dessa mål inbegriper **en förändrad fiskeförvaltning för att vända trenden med minskande bestånd och säkra ett hållbart fiske och sunda ekosystem både i EU och globalt**.

Farliga ämnen

Mål 4

Målet är här att gradvis minska utsläpp och spill av farliga ämnen i den marina miljön med det slutgiltiga målet att **få ner koncentrationerna av sådana ämnen i den marina miljön till nivåer nära bakgrunds nivåerna för naturligt förekommande ämnen och nära noll för syntetiska ämnen**.

Eutrofiering

Mål 5

Målet är här att **senast 2010 eliminera de eutrofieringsproblem som orsakats av människan** genom att gradvis minska tillförseln av näringsämnen från mänsklig verksamhet till den marina miljön då de – direkt eller indirekt – kan förmodas medföra sådana problem. I de fall man inte har angett några regionala mål för att minska eutrofieringen kommer man att fastställa särskilda regionala åtgärder och tidsfrister för att uppnå detta mål i samarbete med de regionala havskonventionerna.

Radionuklider

Mål 6

Målet beträffande radionuklider är att förhindra föroreningar av joniserande strålning genom gradvisa och betydande minskningar av utsläpp och spill av radioaktiva ämnen med det **slutgiltiga målet att få ner koncentrationerna av sådana ämnen i den marina miljön till nivåer nära bakgrunds nivåerna för naturligt förekommande radioaktiva ämnen och nära noll för konstgjorda radioaktiva ämnen. Detta mål skall ha uppfyllts senast 2020.**

Beständiga oljeföroreningar

Mål 7

Målet är här att **säkra respekten för befintliga utsläppsgränser för olja från fartyg och oljeanläggningar till havs senast år 2010 och att helt eliminera utsläppen från dessa källor senast år 2020.**

Avfall

Mål 8

Målet är att **eliminera olaglig dumpning av avfall i havet senast år 2010.**

Sjöfart

Mål 9

Målet är att **minska sjöfartens miljöpåverkan** genom att utveckla begreppet ”miljövänliga fartyg”.

Hälsa och miljö

Mål 10

Målet är att **uppnå ett miljötillstånd där föroreningsnivåerna inte har några större effekter på eller medför risker för människors hälsa och välbefinnande.**

Klimatförändringar

Mål 11

Målet är att **uppfylla de åtaganden som gemenskapen gjort i Kyoto-protokollet.**

74. Utöver ovan redovisade mål som rör hot mot och tryck på miljön bör EU aktivt stäva efter att förbättra de verktyg, processer och institutionella arrangemang som används för att skydda den marina miljön.

Mål 12

Målet är att **effektivisera samordningen och samarbetet mellan olika institutioner och regionala och globala konventioner, kommissioner och avtal som reglerar skyddet av haven.**

Mål 13

Målet är att **följa denna strategi på global nivå** genom att främst i utvecklingsländerna skapa kapacitet att främja ökade kunskaper om tillståndet i den marina miljön och att **genomföra internationella konventioner och uppförandekoder.**

Förbättra kunskapsbasen

Mål 14

Målet är att **förbättra den kunskapsbas** som ligger till grund för politiken för skydd av den marina miljön.

8. ÅTGÄRDER FÖR ATT UPPNÅ MÅLEN

75. Eftersom målen ovan ofta är politiska och visionära snarare än konkreta, mätbara eller tidsbestämda, kan deras genomförande inbegripa en rad olika åtgärder. Med tanke på de kunskapsluckor som redovisats ovan är det i detta skede inte möjligt att ange ett fullständigt eller preciserat åtgärds paket för att uppnå målen. Eftersom vissa organ och olika parter utanför gemenskapen har en roll att fylla och dialogen befinner sig i ett tidigt skede skulle det dessutom vara förhastat att ange alla åtgärder även om kunskapsbasen var mer fullständig. Nedan angivna åtgärder för att uppnå dessa ambitioner bör betraktas som ett förslag för vidare diskussion. En överblick över tidsramen för dessa åtgärder finns i bilaga 5.

8.1. Politiska åtgärder

76. Med en starkare fokusering på förebyggande och genom tillämpning av försiktighetsprincipen kommer kommissionens förslag på kontrollåtgärder att grundas på förbättrade kunskaper om den marina miljöns tillstånd och de faktiska hot som mänsklig verksamhet utgör mot den samt på en översyn av hur effektivt befintliga åtgärder genomförs. Scenarier som återspeglar planerade eller oförutsedda händelser samt deras troliga effekter kommer också att beaktas.

77. Fördragsbestämmelserna om miljöskydd gör det möjligt för medlemsstaterna att vidta nationella kontrollåtgärder som går längre än gemenskapens miljöskydd, vilket underförstått innebär att grupper av medlemsstater kan samordna sina åtgärder. Regionala skillnader beträffande socioekonomiska förutsättningar och miljöförhållanden kan kräva särskilda åtgärder och olika tidsramar för att ta itu med vissa miljöproblem. Sådana åtgärder bör emellertid grunda sig på principen om en hållbar utveckling och får inte äventyra den inre marknadens funktion.

78. Gemenskapens åtgärder har geografiska begränsningar och vissa problem har sin källa utanför detta område. Därför kommer kommissionen att samarbeta med relevanta organ utanför gemenskapen för att se till att regleringar genomförs där de är mest effektiva. När så är lämpligt kommer detta att ske genom avtal med andra organ.

79. Även om det är särskilt svårt att tillämpa sådana avtal utgör de en möjlighet att ta itu med regionala problem och ställa upp regionala visioner. De har också inflytande på EU:s och enskilda länders lagstiftning. I de fall kommissionen befinner sig i den bästa sitsen för att vidta åtgärder kommer kommissionen att se till att de problem som identifieras i regionala bedömningar inom ramen för dessa konventioner beaktas fullt ut vid utformningen av EU:s politik.

80. Kommissionen kommer också att lägga en starkare betoning på genomförande och tillämpning. Utöver den till stor del återblickande genomföranderapportering som krävs i många lagar kommer kommissionen här också att aktivt främja den gemensamma strategin för att genomföra ramdirektivet om vatten som modell för en framåtblickande och samordnad genomförandeinsats där relevanta organisationer och andra berörda parter deltar.

Att bevara den biologiska mångfalden och säkra skyddet av livsmiljöer

Åtgärd 1

Kommissionen kommer att lägga fram förslag om utveckling av en ekosystembaserad strategi, inklusive riktmärken och mål för ekosystem, för att säkra bevarandet och hållbar användning av den biologiska mångfalden. De kommer att bygga på begreppen gynnsam bevarandestatus och god ekologisk status enligt vad som anges i livsmiljödirektivet respektive i ramdirektivet om vatten samt olika initiativ för att definiera ekologiska kvalitetsmål.

Åtgärd 2

Kommissionen kommer att fortsätta sina insatser för att helt genomföra EU:s direktiv om livsmiljöer och fåglar i den marina miljön, inbegripet i exklusiva ekonomiska zoner. Tillsammans med de regionala havskonventionerna kommer kommissionen senast 2005 att utveckla ett program för att förstärka skyddet av arter och livsmiljöer i europeiska vatten. Följaktligen kommer kommissionen att utveckla förslag för att anpassa livsmiljödirektivets bilagor med förteckningar över livsmiljöer och arter som skall skyddas inom ramen för nätverket Natura 2000 till de vetenskapliga och tekniska framsteg som görs.

81. Eftersom det är troligt att detta leder till att man utser särskilda skyddade områden som får konsekvenser för pågående sektoriell verksamhet kommer kommissionen att ta upp frågan om integrering av naturskyddsåtgärder och de olika sektoriella verksamheter som påverkar den marina miljön, inbegripet fysisk planering och tillämpning av strategiska miljöbedömningar.

Åtgärd 3

Efter sina förslag under 2002 kommer kommissionen att fortsätta sina insatser för att anpassa fisket och fiskekapaciteten i linje med de långsiktiga förvaltningsplanerna för att säkra ett hållbart uttag av fiskeresurser samt föreslå åtgärder för att minska utkast av fisk och andra organismer, oavsiktliga bifångster och effekter på livsmiljöer.

Åtgärd 4

När det gäller införandet av främmande arter kommer kommissionen att:

- stödja initiativet att inom ramen för IMO utarbeta en internationell konvention för att kontrollera och förvalta fartygs ballastvatten och sediment,
- i nära samarbete med de regionala havskonventionerna under perioden 2005–2006 utveckla regionala förvaltningsplaner för ballastvatten i den mån som sådana planer föreskrivs i konventionen i fråga, för att på så sätt genomföra dem så snabbt som möjligt då konventionen trätt i kraft,
- under perioden 2004–2005 se över om och i vilken grad det krävs ett kompletterande initiativ för att kontrollera införandet av nya främmande arter genom ballastvatten,
- föreslå åtgärder för att begränsa mängden fisk som slipper ut ur vattenbruk.

Farliga ämnen

Åtgärd 5

Kommissionen kommer aktivt att fullfölja genomförandet av de mål som anges i ramdirektivet om vatten.

Åtgärd 6

Kommissionen kommer också att sträva efter att införliva dessa mål i gemenskapens politik i fråga om kemikalier och bekämpningsmedel liksom i andra relevanta politikområden för att gradvis minska utsläpp och spill av dessa ämnen från alla källor på land och i havet med det slutgiltiga målet att eliminera dem helt.

Åtgärd 7

I samband med genomförandet av sin strategi i fråga om dioxiner, furaner och PCB kommer kommissionen att överväga att utveckla ett integrerat pilotprogram för att

övervaka de effekter som dioxiner i miljön och i livsmedel har på människors hälsa i Östersjöområdet.

Åtgärd 8

Kommissionen kommer under 2002 att lägga fram förslag på genomförande av IMO:s konvention om skadliga bottenfärger och under 2005 överväga behovet av eventuella ytterligare åtgärder.

Eutrofiering

Åtgärd 9

För att underlätta en mer systematisk strategi för att bekämpa eutrofiering av haven kommer kommissionen att:

- tillämpa och genomföra direktiven om nitrater respektive om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse på ett striktare sätt,
- se över de senaste uppgifterna om eutrofieringsprocesser mot bakgrund av den nuvarande lagstiftningen,
- i samarbete med de regionala havskonventionerna under 2006 göra en mer heltäckande bedömning av eutrofieringens omfattning, inklusive en harmoniserad identifiering av områden där tillförseln av näringsämnen från mänsklig verksamhet kan leda eller leder till eutrofieringsproblem,
- föreslå nya, kompletterande instrument, inbegripet för att minska utsläppen av kväveoxider från fartyg, mot bakgrund av strategin för att minska luftföroreningar från havsgående fartyg. ;under 2002 inleda verksamhet för att framställa modeller för utsläppen av kväveoxider i den marina miljön och om så krävs lägga fram förslag på ytterligare minskningar av kväveoxidutsläppen i atmosfären.

Radionuklider

Åtgärd 10

Senast 2004 kommer kommissionen att se över förhållandet mellan OSPAR:s strategi i fråga om radioaktiva ämnen och befintliga gemenskapsåtgärder särskilt när det gäller minskning av utsläpp från upparbetningsanläggningar för kärnbränsle. På grundval av resultatet från det aktualiserade MARINA-projektet kommer kommissionen att avgöra om man behöver överväga eventuella gemenskapsåtgärder.

Beständiga oljeföroreningar

Åtgärd 11

Senast 2004 kommer kommissionen att undersöka möjliga lösningar för att förbättra övervakningen av olagliga utsläpp av olja i havet och göra det lättare att väcka åtal mot

lagöverträdare. Den kommer i detta sammanhang att försöka förbättra samarbetet med de regionala Bonn- och Lissabonavtalen, Helsingforskonventionen och Barcelonakonventionen.

Åtgärd 12

Dessutom kommer kommissionen senast 2004, i samarbete med samtliga relevanta organisationer och andra berörda parter, att utarbeta en strategi med målet att eliminera alla oljeutsläpp från alla källor. I detta sammanhang kommer kommissionen att se över olika strategier för användning och finansiering av mottagningsanläggningar i hamnar.

Avfall

Åtgärd 13

Eftersom genomförandet av ovannämnda direktiv också är relevant när det gäller att minska dumpningen av avfall, kommer kommissionen senast 2004 dessutom att utarbeta en rapport om omfattningen av och källorna till nedskräpningen av havet samt överväga eventuella åtgärder i samarbete med alla relevanta organisationer.

Sjöfart

Åtgärd 14

Kommissionen kommer att göra följande:

- Med stöd av Europeiska byrån för sjösäkerhet kommer kommissionen i framtiden att fortsätta sin översyn av effektiviteten i EU:s lagstiftning på området sjösäkerhet med särskild betoning på nyligen antagna åtgärder för att förebygga föroreningar till följd av sjöfartsolyckor.
- Kommissionen kommer även fortsättningsvis att aktivt främja initiativ som syftar till att minimera miljöskador som orsakas av sjöfarten och stödja insatser för att utveckla begreppet miljövänliga fartyg.

Hälsa och miljö

Åtgärd 15

Kommissionen kommer att, i samarbete med medlemsstaterna, senast 2004 bedöma resultaten av övervakningen av koncentrationerna av föroreningar hos vilda och odlade fiskar och skaldjur samt 2006 lägga fram förslag på högsta tillåtna koncentrationer inom ramen för lagstiftningen om livsmedelssäkerhet.

Åtgärd 16

Under 2002 kommer kommissionen att lägga fram ett förslag om översyn av direktivet om badvatten. Detta förslag kommer att förstärka hälsoskyddet.

Åtgärd 17

Kommissionen kommer också att verka för att bilaga IV till MARPOL 73/78 om utsläpp av avloppsvatten från fartyg träder i kraft så snabbt som möjligt.

Klimatförändringar

Åtgärd 18

Kommissionen kommer att fortsätta arbetet med att genomföra Kyoto-protokollet, särskilt politiken på området handel med utsläpp liksom främjande och utveckling av förnybara energikällor, inbegripet miljö känsliga källor till havs.

8.2. Förstärkt samordning och samarbete

Åtgärd 19

Kommissionen kommer att göra följande:

- Inrätta en gemensam grupp som skall granska alla frågor som rör skyddet av den marina miljön och säkra en effektiv samordning mellan sektoriella lagar.
- Utarbeta ett arbetsprogram där kommissionen tillsammans med medlemsstaterna, regionala organisationer och andra berörda parter skall verka för att uppnå målen för den marina strategin.
- Senast i juni 2004 offentliggöra en rapport med resultaten av dessa initiativ och rekommendationer om fortsatta insatser.

Åtgärd 20

I samband med reformen av den gemensamma fiskeripolitiken har kommissionen föreslagit att man skall inrätta regionala rådgivande fiskeriråd där bland annat företrädare för fiske- och vattenbrukssektorerna, miljö- och konsumentorganisationer, nationella och/eller regionala förvaltningar samt forskare skall ingå. Den kommer också att försöka tillämpa denna modell inom andra sektorer.

Åtgärd 21

Kommissionen kommer att främja en bättre samordning mellan de olika finansieringsinstrument som används för att skydda den marina miljön. På regional nivå, där man redan samordnar urval, finansiering och genomförande av projekt, kan det finnas skäl att förstärka denna samordning.

82. Samordningen skulle kunna underlättas genom ett forum för diskussioner mellan gemenskapen, företrädare för olika organisationer och andra berörda parter. Man skulle

kunna använda det interregionala forumet (IRF) som modell³. Samarbetet med andra organ skulle kunna baseras på olika former av samarbetsavtal mellan olika aktörer. Det skulle också kunna inbegripa gemenskapsinstrument som resolutioner, rekommendationer och regelverk.

83. Man kommer att utarbeta detaljerade förslag för detta samarbete som skall diskuteras vid en konferens för alla organisationer och andra berörda parter. Kommissionen planerar att organisera denna konferens i december 2002 i samarbete med det danska ordförandeskapet.

Åtgärd 22

På global nivå kommer kommissionen att göra följande:

- Främja ett bättre samarbete mellan alla organ som verkar för att skydda den marina miljön inom ramen för UNCLOS och kapitel 17 i Agenda 21.
- Säkra en samordnad ståndpunkt inom gemenskapen i mellanstatliga organisationer, för att underlätta ett brett samförstånd inom hela Europa och ge Europa internationellt inflytande.
- Fortsätta den pågående dialogen och det internationella vetenskapliga och tekniska forskningssamarbetet med partnerländer och regioner som vill främja en ekosystembaserad strategi för skydd av den marina miljön.
- Använda olika program för politiskt samarbete och rättslig tillnärmning med tredjeländer samt olika bilaterala och multilaterala handels-, fiske- och utvecklingsavtal som ram då man strävar efter att uppnå målen för denna strategi.
- Förstärka utvecklingsländernas kapacitet att förvärva mer kunskaper om och förvalta sina marina havsresurser bättre samt skydda och bevara sin marina miljö på global, regional och lokal nivå.
- Söka medlemskap för gemenskapen i vissa viktiga organisationer såsom Internationella sjöfartsorganisationen (IMO).

8.3. Förbättra kunskapsbasen

84. För närvarande finns det tre huvudtyper av insatser för att övervaka och bedöma den marina miljön: i) regionala strategier och program för övervakning och bedömning, ii) gemenskapens strategi för att genomföra övervaknings- och bedömningskraven i EG:s ramdirektiv om vatten, lagstiftningen om livsmedelssäkerhet och andra relevanta direktiv samt iii) Europeiska miljöbyråns arbete för att utforma bedömningsmodeller baserade på indikatorer som är gemensamma för hela Europa.

³ IRF är ett informellt nätverk för samarbete mellan regionala havskonventioner, Europeiska miljöbyrå och GFC.

Åtgärd 23

Kommissionen kommer på grundval av sitt meddelande om försiktighetsprincipen, sitt mer aktuella meddelande om konsekvensanalys (för hållbar utveckling) och den kunskapsbaserade strategi som föreskrivs i det sjätte åtgärdsprogrammet för miljön att göra följande:

- Under 2002 börja utforma en ekosystembaserad strategi med indikatorer och riktmärken för ekosystem samt främja utvecklingen av samordnad rådgivning för att underlätta en ekosystembaserad förvaltning.
- Främja forskning i syfte att öka förståelsen av sambandet mellan olika tryck på den marina miljön och effekterna av dessa tryck.
- Ta initiativ för att förbättra kopplingarna mellan gemenskapsfinansierad forskning och den praktiska tillämpningen av resultaten från denna forskning i syfte att ytterligare öka förståelsen för sambanden mellan trycken och därav följande effekter på den marina miljön.
- Under 2002 utarbeta förslag om en gemensam strategi när det gäller den typ av data och information som skall samlas in, behandlingen av denna data och information samt den grund på vilken denna data och information skall bedömas för att övervaka resultaten utifrån uppsatta riktmärken.
- Senast 2004 utveckla en gemensam övervaknings- och bedömningsstrategi för att skapa en ram för regionala och sektoriella övervaknings- och bedömningsprogram.
- Utvärdera utbildningsutbudet och identifiera bästa metoder i syfte att förbättra förvaltningen.
- Inta en aktiv roll i den process som UNEP nyligen inlett för att utveckla ett förfarande för en regelbunden global bedömning av den marina miljöns tillstånd.

85. Kommissionen tror att denna insats kan ge följande resultat:

- Övergripande och integrerade rapporter om de europeiska havens tillstånd som skulle utarbetas av gemenskapen och andra nyckelaktörer genom ett gemensamt program.
- Tematiska bedömningar som bland annat skulle ligga till grund för diskussioner om fiskets effekter på den marina miljön och underlätta bättre insatser för att bekämpa eutrofiering.
- Rapporter om de viktigaste utvecklingstendenserna baserade på indikatorer.

86. Kommissionen föreslår att man i utvecklingen av den första övergripande bedömningen skall utgå från relevanta vägledande dokument som utarbetats inom ramen för den gemensamma strategin för att genomföra ramdirektivet om vatten, de regionala havskonventionernas övervaknings- och bedömningsprogram och Europeiska miljöbyrån. Man skall också utnyttja det interregionala forumets arbete.

87. Vid utvecklingen av strategin för övervakning och bedömning bör man bland annat eftersträva följande:

- Att på ett funktionellt sätt integrera gemenskapens verksamhet när det gäller övervakning, bedömningar och krav, bland annat inom ramen för gemenskapens livsmedelssäkerhets- och miljöprogram, med motsvarande verksamheter inom ramen för de regionala havskonventionerna, Europeiska miljöbyrån och ICES. Även om övervakningen och bedömningarna framför allt skall utföras regionalt, finns det gemensamma frågor som rör metoder och förfaranden för att utforma och se över bedömningarna.
- Att rationalisera bedömningarnas innehåll, samordna tidsramarna för bedömningarna och harmonisera bedömningsverktyg, kvalitetssäkring, datainsamling, databehandling och rapportering samt utveckla en policy och förfaranden för att hantera data. Man bör skapa en gemensam informationsstruktur som inbegriper en gemensam datapolicy liksom gemensamma normer och strukturer i syfte att eliminera hindren för att få tillgång till och använda offentligt finansierade övervakningsuppgifter liksom de bedömningar som grundar sig på dessa uppgifter.
- Att skapa mekanismer för att koppla forskningsprioriteringar och forskningsresultat till det praktiska övervaknings- och bedömningsarbetet i regionerna bland annat genom att göra sammanfattningar av resultaten av relevant finansierad forskning, göra dessa tillgängliga för dem som bedömer den marina miljöns tillstånd och beakta kunskapsluckor i bedömningarna då man fastställer nya forskningsprioriteringar.

9. SLUTSATSER

88. I utvecklingen av den marina strategin har kommissionen intagit en ambitiös och pragmatisk hållning. Den har fastställt eller föreslagit ambitiösa mål som bör säkra hållbara och sunda hav och oceaner med hållbara och sunda ekosystem samt en hållbar användning av deras resurser. För att uppnå dessa mål krävs en effektiv utveckling och ett effektivt genomförande av en rad samstämmiga åtgärder som utgår från en ekosystembaserad strategi, där varje politikområde genom konsekvensanalyser i samband med politiska beslut kommer att bidra till en hållbar utveckling. Detta kräver i sin tur ett pragmatiskt samarbete mellan alla institutioner och organisationer som verkar för att skydda den marina miljön och för en hållbar användning av dess resurser, liksom en pragmatisk samordning av deras verksamhet.

89. Offentliggörandet av detta dokument utgör det första steget i utvecklingen av den marina strategin. Med detta dokument som utgångspunkt kommer den marina strategin att utvecklas genom ett öppet samarbete mellan gemenskapens institutioner, relevanta regionala organisationer och andra berörda aktörer.

90. Kommissionen uppmanar rådet och Europaparlamentet att ge sitt stöd till den strategi som föreslås i detta meddelande.

BILAGA 1
TILL MEDDELANDET FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH
EUROPAPARLAMENTET

På väg mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön

Översyn av kvaliteten hos Europas hav

1. INLEDNING

I följande ges en sammanfattning av den marina miljöns tillstånd och kvalitet. Redogörelsen är främst inriktad på de regionala haven i Europa. Sammanfattningen grundar sig till stor del på de rapporter som utarbetats av de regionala havskonventionerna⁴, rapporter från Europeiska miljöbyrån samt information som samlats in och rapporterats inom ramen för EU:s egna politiska åtgärder såsom den gemensamma fiskeripolitiken.

2. FÖRÄNDRINGAR AV DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN (MÅNGFALD, ÖVERFLÖD OCH STRUKTUR)

Förändringar i bestånden av fiskarter som utnyttjas kommersiellt ger de tydligaste upplysningarna om fiskets effekter på havsmiljön.

En analys av de viktigaste fångstarterna under perioden 1994–1998 visar att bestånden av torsk, sill, vildlax och ål låg på en ohållbar nivå i Östersjön. Även om situationen för lax förbättrats i de större floderna kvarstår oron när det gäller lax i mindre åar liksom för sill och torsk. Bestånden av den kommersiellt viktiga torsken minskar på grund av utfiskning och miljöförstöring. Östersjöstören antas vara utrotad.

Bland bestånden av fiskarter som utnyttjas kommersiellt i nordöstra Atlanten fiskas många antingen i en omfattning som överskrider eller hotar att överskrida deras säkra biologiska gräns. I vissa områden tros 40 av 60 bestånd av dessa arter vara utsatta för överfiske, och ett antal bestånd har krympt till kritiska nivåer. Även för bestånd som fiskas inom deras säkra biologiska gränser har fisket ändrat beståndens sammansättning när det gäller fiskens storlek. Ålderssammansättningen har också påverkats. I regioner där de kommersiella bestånden krymper flyttas trycket från fisket ofta över till andra bestånd eller till djuphavsbestånd där fiskeförvaltningen är särskilt komplicerad eller

⁴ Dessa rapporter inbegriper följande: Fjärde periodiska rapporten från Helsingforskommissionen (som offentliggörs under 2002), "QSR2000" från OSPAR-kommissionen (offentliggjord 2000), som inbegriper ett bidrag från AMAP, "Medelhavets havs- och kustmiljö – tillstånd och belastningar" från Europeiska miljöbyrån och UNEP/MAP (offentliggjord 1999), "Black Sea Pollution Assessment" från miljöprogrammet för Svarta havet (The Black Sea Environmental Programme, BSEP) (offentliggjord 1998 av BSEP) och information från BSEP:s webbplats samt "Miljön i Europa: en andra utvärdering", som Europeiska miljöbyrån offentliggjorde 1998. Informationen om effekterna av fisket på viktiga kommersiella bestånd har uppdaterats med beaktande av kommissionens grönbok om den framtida gemensamma fiskeripolitiken.

rent av saknas. Den långsamma tillväxttakten och låga fertiliteten hos många djuphavsfiskar gör dem särskilt sårbara för överfiske och flera djuphavsbestånd uppvisar tecken på överfiske. De minskade fångsterna av ål och ålbeståndens försämrade återhämtning ger anledning till oro när det gäller situationen för den europeiska ålen och det europeiska ålfisket.

Även om dålig statistik gör det svårt att följa upp och bedöma bestånden i Medelhavet finns det belägg för att djuphavsbestånden är utsatta för överfiske. Situationen är oroande för större pelagiska arter (såsom tonfisk och svärdfisk) eftersom man fångar en stor andel omogen fisk och eftersom det finns tecken på att bestånden är utsatta för överfiske och krymper.

Man har funnit totalt 168 olika fiskarter i Svarta havet. Två främmande arter har införts. Förändringar i sammansättningen av fiskfaunan i Svarta havet rör främst förändringar av antalet fiskar i specifika bestånd. Idag är bara sex fiskarter kommersiellt viktiga jämfört med 26 för 30 år sedan. Förutom överfiske har en invasion av *Mnemiopsis* undergrävt fiskbeståndens näringsresurser. Framför allt har fiskeproduktionen i Azovska sjön blivit lidande. Flertalet kommersiellt utnyttjade bestånd, till exempel stören, har kollapsat till följd av tjuvfiske. Fiskeflottorna i Bulgarien, Rumänien, Georgien, Ukraina och Ryssland har kollapsat på grund av bristen på fisk och svårigheterna att klara av övergången till marknadsekonomi. En stor del av ansjovisbeståndet har flyttat till den turkiska kusten, som inte är lika hårt drabbad av eutrofiering och *Mnemiopsis*. Den turkiska fiskeflottan har byggts ut rejält för att utnyttja denna slumpartade situation. Det finns uppgifter som tyder på att den utbyggda flottan redan bedriver överfiske.

Fisket påverkar också andra delar av det marina ekosystemet. Även om våra kunskaper inte är fullständiga är detta bäst dokumenterat för delar av nordöstra Atlanten. Bifångster av kommersiella arter som är för små eller oönskade, dödlighet hos arter som inte eftersöks, inbegripet både bottenlevande djur och marina däggdjur samt stora mängder fångst som kasseras utgör fortsatta problem i många områden. Ibland kasseras halva fångstvikten (vid fiske i vissa bestånd), vilket leder till att betydligt mer fisk (mätt i antal) kasseras än som faktiskt tas upp. De fångster som kasseras kan också påverka konkurrensen mellan olika bestånd genom att det främjar asätande arter.

Tumlare, delfiner och sälar är de däggdjur som oftast fastnar i fiskeutrustning. Tumlare är särskilt sårbara för bottensatta garn. Delfiner är sårbara för drivgarn och pelagiska släpredskap. Det finns tydliga tecken på att dödligheten hos tumlare som fastnar i fiskenät, vilken har uppskattats för delar av nordöstra Atlanten och Östersjön, ligger på en ohållbar nivå. De ökade bestånden av gråsäl i vissa delar av Östersjön har skapat problem för fiskare framför allt eftersom sälarna skadar fiskeutrustningen. Munksälen är nästan utrotad och syns mycket sällan på grund av att dess livsmiljöer har störts. Två faktorer är av avgörande betydelse för munksälens fortbestånd, nämligen tillgången till en adekvat fortplantningsmiljö och ett tillräckligt utbud av mat. För närvarande finns det litet hopp om att denna situation skall förbättras. Även om länderna runt Svarta havet införde jaktförbud på delfiner under 1970- och 1980-talen visar aktuella observationer i Svarta havets norra del att beståndet minskat dramatiskt sedan 1960-talet.

Om fiskeredskap orsakar störningar på havsbotten kan detta ändra sammansättningen i fråga om arter och storlek hos bottenlevande bestånd, särskilt om störningarna upprepas. Då bottentrålning har skett i Nordsjön under en lång tid har mångfalden och sammansättningen hos de bottenlevande bestånden förskjutits från större, långlivade arter till mindre och mer opportunistiska arter. De skador som trålning orsakat på korallformationer på djupa vatten är ganska omfattande.

Ett högt fisketryck under långt tid har lett till att fisket går längre ner i näringskedjan och till alltför stora effekter på livsmiljöer. Detta har resulterat i mindre effektiva och eventuellt förenklade näringsvävar. En möjlig konsekvens kan bli mer sårbara och mindre stabila ekosystem. Dessutom finns det en risk att sådana ekosystem får en sämre förmåga att anpassa sig till förändringar som orsakas av naturliga eller mänskligt pådrivna klimatprocesser. Vidare ökar oron för att den genetiska variationen har minskat. Man vet inte riktigt hur allvarligt detta är eftersom våra kunskaper om den biologiska mångfalden i haven fortfarande är dåliga när det gäller dess funktion, struktur och genetik.

Under de senaste decennierna har intensiva former av vattenbruk ökat avsevärt i nordöstra Atlanten. Detta gäller särskilt laxodlingar. I vissa länder har vattenbrukets ekonomiska värde blivit jämförbar med värdet på djuphavsfisket och det pelagiska fisket. Det är troligt att den odlade fisken i framtiden kommer att öka både i volym och när det gäller antalet arter.

Det finns en oro kring vattenbrukets potentiella effekter. Införande och flyttning av havslevande organismer medför risker för att man för in konkurrerande arter, rovdjur, parasiter och sjukdomar, och kan leda till att främmande arter införs. Man har avsiktligt infört ett fåtal främmande arter i havsmiljön, framför allt i samband med vattenbruk. Korsningar med odlade laxfiskar som rymt kan påverka genetiken hos vilda bestånd.

Man har identifierat förändringar i bottenlevande bestånd i områden kring olje- och gasplattformar. Förändringarna orsakas framför allt av tidigare utsläpp av avfall med inslag av olja och kemikalier i vissa plattformars omedelbara närhet. Detta har lett till en minskad biologisk mångfald i närheten av plattformarna där opportunistiska arter dominerar. Biologiska förändringar har upptäckts upp till tre kilometer från sådana anläggningar. Det bör dock noteras att dessa förändringar inte är oåterkalleliga och att det sker en naturlig återhämtning, som dock går ganska långsamt i de djupare delarna av Nordsjöns norra del.

I nordöstra Atlanten har man observerat mer än 100 främmande arter, huvudsakligen i Nordsjön, Keltiska sjön, Biscayabukten och längs Iberiska halvöns kust. De främsta orsakerna till att främmande arter införs oavsiktligt är fartygens utsläpp av ballastvatten med sediment eller beläggningar på fartygsskrovet, även om vattenbruk också är en viktig orsak.

Under de senaste 20 åren har ett ökat antal främmande arter förts in i Östersjön från andra delar av världen. Då sjöfarten ökar kommer allt fler främmande arter som fripassagerare till Östersjön. I vissa fall har man med avsikt infört främmande arter.

Eftersom Östersjön har en liten naturlig biologisk mångfald anses den vara mycket känslig för införande av främmande arter.

Mer än 50 främmande arter av alger, invertebrater och fiskar har under det senaste århundradet införts i Svarta havet. Vissa av dem (särskilt kammaneten *Mnemiopsis leidyi*) är huvudorsaken till att fisket i området kollapsat efter 1990. *Mnemiopsis* är den största konsumenten av djurplankton och larver av bottenlevande invertebrater och fisk, vilket bland annat lett till en 30-procentig minskning av den bottenlevande biomassan i Azovska sjön.

Effekterna på den biologiska mångfalden till följd av en ökad tillförsel av näringsämnen beskrivs i avsnitt 6.

3. FÖRÄNDRINGAR OCH STÖRNINGAR AV LIVSMILJÖER

Längs Europas kuster har havets livsmiljöer och därmed förknippade ekologiska processer förändrats och i vissa fall till och med förstörts av kustskydd, återvinning av mark från havet, utvinning av sand och grus, fritidsverksamhet samt utbyggnaden av industrier och hamnar. Många av dessa kustområden är också tätbefolkade och turismen ökar stadigt. Många av livsmiljöerna äventyras bara genom det stora antalet besökare de lockar, den ökade trafiken och en växande efterfrågan på övernattningsmöjligheter och bättre tjänster.

Flera laxbestånd har utplånats på grund av förlorade livsmiljöer. Vissa av Östersjöns vilda laxbestånd hotas fortfarande av utrotning dels beroende på fysiska ingrepp i laxälvar som hindrar vuxna fiskar att nå sina lekplatser, dels på grund av fiskets effekter. Tillsammans med andra faktorer såsom fisket är förlorade livsmiljöer orsaken till den noterade nedgången för europeisk ål.

Huvuddelen av olje- och gasanläggningarna till havs finns i Nordsjön. Det är möjligt att en betydande utbyggnad kommer att ske i andra områden, såsom Arktis, övriga Atlanten och kring Irland. Utforskningen av olje- och gastillgångar till havs i dessa områden befinner sig i ett tidigt skede, men man kan förvänta sig att sektorn framgent kommer att fortsätta att expandera där. Olje- och gasutvinning kan ge konsekvenser under alla stadier av utforskning, utbyggnad och drift. Utsläpp av olja och andra kemikalier är det största problemet (se avsnitt 5).

Man håller på att söka efter nya platser till havs för att bygga ut vindkraftverk där människor inte störs. Förutom det utrymme som krävs har denna verksamhet konsekvenser i form av visuella störningar och ljudstörningar. Konstruktionsstadiets effekter på den marina miljön måste dock minimeras.

4. FÖRORENINGAR (FARLIGA ÄMNEN)

Utsläpp av farliga ämnen i havsmiljön härrör från flera olika industriella processer liksom från näringslivets och hushållens användning av kemikalier. Med tanke på deras egenskaper i fråga om toxicitet, varaktiga verkningar och förmåga att ackumuleras hos

organismer finns det tydliga belägg för att en rad olika naturliga och konstgjorda ämnen kan skada biologiska processer hos vattenlevande organismer, till exempel genom att störa deras endokrina (hormonella) system.

Det finns ett tydligt samband mellan sjöfartens intensitet och TBT-nivåer (som härrör från bottenfärger med bekämpningsmedel för att förhindra påväxt av mikroorganismer på fartygsskrov) hos växter och djur eller i sediment och förekomster av könsförändringar (utveckling av det motsatta könets sexuella egenskaper) hos snäckdjur. Detta tyder på att fartyg vars botten är målad med TBT-baserad färg (dvs. fartyg som är längre än 25 meter) utgör den största TBT-källan i havsmiljön.

PCB som släpptes ut och avsattes under de år då produktionen och användningen var intensiv utgör fortfarande en källa till föroreningar av den globala miljön – trots ett förbud mot produktion av PCB liksom införandet av kontroll av försäljning och användning av PCB i många länder. PCB kan störa enzymsystemen och de endokrina systemen hos marina däggdjur, vilket exempelvis observerats hos sälar i Vadehavet. Det har också bevisats att höga nivåer påverkar immunsystemet hos isbjörnar. I Östersjön kan många honor inte få ungar på grund av livmoderocklusion som är förknippad med PCB och dioxiner i miljön.

Undersökningar visar att det finns ett samband mellan förstadier till levertumörer hos plattfisk i Nordsjön och föroreningar, särskilt polycykliska aromatiska kolväten och eventuellt klorerade kolväten.

Mesokosmstudier visar att vissa organiska kloriner förekommer i låga nivåer hos olika marina arter, vilket kan leda till problem. Även om nivåerna i allmänhet minskar och är begränsade till vissa platser krävs ytterligare undersökningar av toxafener. Trots att användningen av organiska kloriner som bekämpningsmedel till större delen upphört kan man fortfarande upptäcka dem i havsmiljön på grund av att de är extremt långlivade och på grund av olaglig användning eller användning på andra platser. Man kan heller inte utesluta att läckage av föråldrade bekämpningsmedel från olämpliga lageranläggningar är en källa.

I Östersjön består ett problem i att allt fler unga gråsälar lider av kroniska tarmsjukdomar. Även om de troligen orsakas av föroreningar som stör sälarnas immunsystem är den exakta mekanismen fortfarande okänd.

I Svarta havet rapporteras koncentrationerna av DDT-liknande ämnen i sediment vara lägre än i Östersjön. Förhållandet mellan DDT och DDE tyder på att DDT fortfarande används trots förbudet i flertalet länder runt Svarta havet. Höga koncentrationer av lindan i prover nära den rumänska kusten påvisar en omfattande användning av detta bekämpningsmedel längs Donau.

Andra långlivade organiska ämnen som identifierats har ännu inte införlivats i något långsiktigt övervakningsprogram. Deras förekomst i havsmiljön kan bedömas på grundval av information om deras produktion och användning eller har påvisats i olika nationella studier eller engångsundersökningar av faktiska koncentrationer i vatten och organismer eller av de biologiska effekterna på specifika arter. Dessa ämnen inbegriper

följande: bromerade flamskyddsmedel, klorerade paraffiner, syntetiska myscker, oktyl- och nonylfenoletoxylater (som är kända endokrina störämnen) och dioxiner.

Förutom de kända effekterna av ovannämnda ämnen finns det ganska lite information om den faktiska förekomsten av effekter av andra ämnen.

5. FÖRORENINGAR (OLJA)

Oljespill från oljeutvinningsanläggningar i nordöstra Atlanten har gradvis ökat då antalet installationer på oljefälten framför allt i Nordsjön ökat. De utgör nu den största källan för olja till olje- och gassektorn. Olja har tidigare släppts ut genom förorenad borrhassa, men dessa utsläpp upphörde i slutet av 1996. Läckage från gammal borrhassa är en möjlig källa till oljeföroreningar, men de mängderna är mycket små om borrhassorna får ligga orörda. Totalt har oljeutsläppen från oljeindustrin till havs minskat med över 60 procent mellan 1985 och 1997.

Trots olika begränsningar som syftar till att förhindra oljeutsläpp i havet förekommer det ofta överträdelser i alla europeiska vatten, och många fartyg rensar tankarna eller släpper ut slagvatten med ett oljeinnehåll på över 15 ppm till havs, vilket leder till oljeskador på sjöfågel, skaldjur och andra organismer liksom på kusten. Föroreningarna till följd av sådana olagliga handlingar ligger kvar på en oacceptabelt hög nivå, och hittills har de inte visat någon tendens att minska. Endast en bråkdel av de fartyg som olagligt släpper ut olja upptäcks, och bland dem väcks bara åtal mot ett fåtal.

De risker som är förknippade med oavsiktliga utsläpp tas upp i avsnitt 10 nedan.

6. FÖRORENINGAR (METALLER)

Koncentrationerna av flertalet tungmetaller som uppmäts hos organismer i Östersjön är antingen stabila eller håller rent av på att minska. Ett undantag är kadmium, som under 1990-talet ökade i fisk i mellersta Östersjön. Orsaken till detta är dock inte fastställd. Koncentrationerna är högre hos organismer i södra Bottenviken än i själva Östersjön.

Metallföroreningarna i nordöstra Atlanten uppvisar i allmänhet en minskande tendens. Effekterna kan normalt lokaliseras och är vanligast i flodmynningar och kustområden.

I Medelhavet anses tungmetaller i huvudsak komma från naturliga processer, medan de mänskliga källorna bedöms vara begränsade och ha geografiskt begränsade effekter. De olika källornas relativa betydelse är dock svåra att uppskatta på grund av den begränsade tillgången till data. De totala kvicksilverhalterna hos arter i Medelhavet översteg i allmänhet halterna hos arter i Atlanten, vilket anses bero på att området ligger i ett kvicksilverförande bälte som sträcker sig från Medelhavet till Himalaya.

I början av 1970-talet observerades mycket höga kvicksilverkoncentrationer i vissa utsatta kustområden nära hamnar och industriområden. Efter kraftigt minskade kvicksilverutsläpp från klor-alkaliindustrin från slutet av 1970-talet har det skett en

snabb återhämtning (en halveringstid på 2–5 år för kvicksilver) hos organismer och en långsammare minskning (6–33 år) när det gäller koncentrationerna i sediment.

Föroreningar med spårelement av tungmetaller tycks inte utgöra ett problem i hela Svarta havet. Något förhöjda nivåer av vissa metaller rapporteras från områden som påverkas av floderna Donau och Dnestr. Förhöjda nivåer av bly rapporteras från området kring Bosporen.

7. EUTROFIERING

Eutrofiering till följd av ökade utsläpp av näringsämnen har lett till markanta förändringar i artsammansättningen i Östersjön. Bland annat har rikligheten och förekomsten av bandtång och blåstång minskat. Dinoflagellater har ökat biomassan av fytoplankton i mellersta och västra Östersjön sedan 1980-talet, samtidigt som biomassan har minskat i fråga om kiselalger.

Efter en rad olyckliga händelser lades grunden för en rekordblomning av giftiga blågröna alger i Finländska viken (som förmodligen har de största utsläppen av näringsämnen i Östersjön) under den varma och vindstilla sommaren 1997. Algbloomningen var den mest omfattande som någonsin observerats. Sedan dess har algbloomningarna återkommit allt oftare.

I nordöstra Atlanten är eutrofieringen främst begränsad till kustområden i östra Nordsjön, Vadehavet, Tyska bukten, Kattegatt och östra Skagerrak. Mer lokalt kan vissa flodmynningar och fjordar uppvisa tecken på eutrofiering.

Utsläppen av näringsämnen i Medelhavet är klart lägre än utflödet genom Gibraltarsundet, vilket gör det till ett av de mest näringsfattiga haven. Problem med eutrofiering förekommer dock i delvis inneslutna vikar, som fortfarande ofta tar emot stora mängder orenat avloppsvatten. Det mest hotade området är nord- och västkusten i Adriatiska havet, som tar emot näringsämnen från Po.

Eutrofieringen betraktas som den främsta orsaken till den försämrade miljön i Svarta havet sedan 1960-talet. Under 1970- och 1980-talen kollapsade ekosystemet inom den nordvästra kontinentalsockeln helt på grund av eutrofiering. Förändringar i ekosystemets struktur till följd av eutrofiering kan observeras i hela Svarta havet. Organismer som lever på ett överflöd av organisk materia har observerats i stora mängder längs hela Svarta havskusten. Dessa arter betraktas ofta som värdelösa eftersom de inte utgör föda för djurplankton eller den övriga näringskedjan.

I Östersjön hade målet att minska utsläppen av näringsämnen med hälften nåtts av nästan alla Östersjöländer 1995 när det gäller fosfor från punktkällor. Flertalet länder hade dock inte nått målet när det gäller kväve från punktkällor. I allmänhet var minskningarna störst för både punktkällor och andra källor i övergångsländerna, vilket berodde på fundamentala förändringar i deras politiska och ekonomiska system i början av 1990-talet. I EU-länderna var den observerade minskningen i allmänhet mindre och grundade sig på vattenskyddsåtgärder som vidtogs under perioden. I vissa länder, som Danmark, Finland, Tyskland (västra delen) och Sverige, skedde betydande minskningar

av utsläppen från punktkällor redan innan deklarationen antogs 1988. Utsläppen från jordbruket minskade i allmänhet mindre än utsläppen från andra källor, och kväveutsläppen har i allmänhet minskat i lägre grad än fosforutsläppen. Den minskade användningen av gödningsmedel har ännu inte lett till minskade fosforkoncentrationer i marken. Det kommer därför att ta lång tid innan några förändringar återspeglas i Östersjön.

Nordsjöländernas åtagande att minska utsläppen av näringsämnen har uppnåtts för fosfor, medan minskningen av kväveutsläppen uppskattades till cirka 25 procent mellan 1985 och 1995. Insatserna för att samla in och rena avloppsvatten från tätbebyggelse och industrin har lett till att de direkta utsläppen av kväve och fosfor minskade med 30 respektive 20 procent mellan 1990 och 1996. På grund av ändringar i flodernas vattenflöde under samma period kunde man dock inte upptäcka några enhetliga minskningar i näringstillförseln från floder eller atmosfären i Nordsjön. Man har inte uppnått några minskningar av tillförseln från andra källor, såsom urlakning av gödningsmedel och slam från jordbruksmark. I kustområden som är direkt påverkade av tillförsel från mänsklig verksamhet återspeglas minskningarna i minskade nivåer av näringsämnen. Det finns dock inga tydliga tendenser när det gäller nivåerna av näringsämnen i Nordsjön i dess helhet.

I Svarta havsområdet kommer ungefär hälften av utsläppen av näringsämnen i floderna från jordbruket, en fjärdedel från industrin och ungefär lika mycket från hushållen. Tillförseln av näringsämnen i Svarta havet från Donau har under senare år minskat på grund av de kollapsade ekonomierna längs Donaus nedre lopp och de före detta sovjetstaterna (vilket bland annat lett till en minskad användning av mineraliska och organiska gödningsmedel), de åtgärder som länderna längs Donau vidtagit för att minska utsläppen av näringsämnen och införandet av ett förbud mot tvättmedel med polyfosfater i vissa länder. Fosfatnivåerna tycks idag ligga på ungefär samma nivå som under 1960-talet, medan de totala kvävenivåerna är åtminstone fyra gånger högre än vad som observerades under den perioden. Det finns tecken på en begränsad återhämtning hos ekosystemen i Svarta havet.

8. FÖRORENINGAR (RADIONUKLIDER)

Frågan om radioaktiva föroreningar, särskilt från upparbetningsanläggningarna i Cap de la Hague och Sellafield, har lett till allmän oro. Detta beror på de högre nivåer av radioaktiva ämnen som släpptes ut tidigare och på den senare tidens ökningar när det gäller utsläppen av radionuklider av mindre radiologisk signifikans, särskilt teknetium-99. Låga koncentrationer av vissa mänskligt framställda radionuklider har observerats hos alger, skaldjur och hos andra växter och djur långt ifrån deras källor. Radionuklidernas effekter på vilda växter och djur har ännu inte undersökts.

Nivåerna av strontium-90 och cesium-137 är höga i Östersjön jämfört med andra vattenområden i världen. Den beräknade strålningen från radioisotoper som framställts av människan ligger dock under EU:s gränsvärden.

Föroreningarna av radionuklider i Svarta havet är i allmänt större än i Medelhavet men medför inga risker för människor. De största utsläppen av mänskligt framställda radionuklider sker från floderna Dnepr och Donau. Den risk som föreligger liksom allmänhetens oro rör en potentiell ökning av tillförseln av radionuklider från Dnepr och säkerheten hos föråldrade kärnreaktorer runt Svarta havet.

De största framtidshoten utgörs av olyckor inom de civila och militära kärnsektorerna. Utsläpp från deponeringsplatser anses medföra försumbara strålningsrisker för människan, även om det är svårt att dra några bestämda slutsatser när det gäller deras miljöeffekter.

9. FÖRORENINGAR (MIKROBIOLOGISKA ÄMNEN)

Mikrobiologiska föroreningar är i huvudsak ett direkt resultat av utsläpp av obehandlat eller delvis behandlat avloppsvatten i kustnära områden.

1995 släpptes totalt närmare 500 miljoner kubikmeter orenat avloppsvatten rakt ut i Östersjön, vilket motsvarar 15 procent av den totala volymen avloppsvatten i området. Detta innebar att det var hälsovådligt att bada på vissa Östersjöstränder. Byggandet av nya reningsverk i städerna och moderniseringen av befintliga reningsverk fortsätter dock att förbättra de sanitära förhållandena i Östersjölandernas kustvatten.

I nordöstra Atlanten finns det fortfarande ett antal stränder där normerna i EU:s direktiv om badvatten inte är uppfyllda. Skaldjur som är förorenad med e-kolibakterier har lett till begränsningar i saluföringen av skaldjur. De ökade förädlingskostnaderna till följd av detta utgör ett problem för skaldjursindustrin.

Mikrobiska föroreningar och deras effekter har minskat längs EU:s Medelhavskust efter att man byggt ut reningsverk i flertalet europeiska städer. På andra håll i området kvarstår dock de tidigare problemen.

Resultaten av mätningar i Svarta havsområdet offentliggörs sällan, men hälsovårdsmyndigheterna försöker stänga stränder då de bakteriologiska föroreningarna når farliga nivåer. Dessa varningar ignoreras emellertid ofta. Det är vanligt med oavsiktliga utsläpp av orenat avloppsvatten i Svarta havets norra och östra delar på grund av utslitna avloppssystem och reningsverk. I mindre städer och samhällen renas fortfarande en mycket liten del av avloppsvattnet.

10. FÖRORENINGAR (SKRÄP)

Skräp i havet (som till 95 procent utgörs av icke-nedbrytbara plaster) kommer framför allt från avfall som genereras av sjöfarten (fiske- och handelsfartyg) samt turism- och fritidsverksamhet. Flytande och sjunket skräp återfinns i stora mängder i alla områden av nordöstra Atlanten. Information saknas för andra havsområden, men man kan anta att läget där inte är mycket annorlunda.

Effekterna på livet i havet inbegriper fåglar som drunknar efter att ha trasslat in sig i plastartiklar liksom fåglar, sköldpaddor och valar som kvävs efter att ha fått i sig plastföremål. Man har också konstaterat att skräp burit med sig en rad olika epifyter till havsområden som de normalt inte skulle nå. I takt med att trycket från turism, städer och industri ökar på kustområdena kan skräpproblemet också komma att öka.

11. RISKER SOM ÄR FÖRKNIPPADE MED OLYCKOR

Den största risken för skador till följd av skeppsbrott gäller utsläpp av farliga ämnen nära ekologiskt känsliga områden (t.ex. lekområden för fisk, fågelreservat och naturskyddsområden) eller områden med mänsklig verksamhet (t.ex. vattenbruk och turistområden). Oljeutsläpp från tankerolyckor eller utsläpp av andra farliga eller skadliga ämnen har stora ekonomiska och biologiska effekter, inklusive effekter på vattenbruk och skador på växt- och djurliv. Det krävs ofta saneringsinsatser för att skydda turismen och tillfälliga begränsningar för fasta fiskeanläggningar, särskilt på kort sikt.

Olje- och gasutvinningen till havs expanderar till allt djupare vatten och till miljöer som under vintern är istäckta. Risken för oavsiktliga oljeutsläpp och deras potentiella effekter kommer att öka till följd av det ökade djupet och svårigheterna att vidta avhjälpande åtgärder i kalla miljöer.

12. KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Klimatförändringarna kan få långtgående konsekvenser. Förändringar kan ske när det gäller havsströmmar och transport av havsvatten, bildningen av vattenskikt, en höjd havsyta, vädersystemens styrka och frekvens, nederbörd och avrinning med konsekvenser för ekosystem och fiske. Den beräknade höjningen av havsytan utgör framför allt ett problem för den nederländska kusten, andra låglandsområden och livsmiljöer i tidvattenområden kring nordöstra Atlanten. Det nordatlantiska djupvattnet som bildas i Arktisområdet bidrar till djuphavsgrenen i världshavens termohalina cirkulation. Om nivån för djupvattenbildningen ändras i Arktis kan detta påverka den termohalina cirkulationen och leda till ett kallare klimat i Europa.

Den beräknade ökningen av nederbörden och avrinningen av sötvatten kan påverka vattenflödet mellan Nordsjön och Östersjön, och på så sätt påverka hela ekosystemet i Östersjön.

BILAGA 2

TILL MEDDELANDET FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

På väg mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön

Beskrivning och utvärdering av den aktuella politiska verksamheten

1. EU:S POLITIK OCH LAGSTIFTNING FÖR SKYDD AV HAVSMILJÖN

1.1. Inledning

Utöver gemenskapens lagstiftning för att förebygga nedsmutsning av haven och gemenskapens kompletterande åtgärdsprogram avseende oavsiktlig förorening av havet finns det ingen övergripande EU-politik eller specifik lagstiftning för att skydda havsmiljön. En stor del av politiken och lagstiftningen på områdena hållbar utveckling, miljöskydd, den inre marknaden, sjötransporter, jordbruk och fiskeri bidrar emellertid indirekt till skyddet av havsmiljön. Den rättsliga grunden för denna lagstiftning varierar beroende på typen av mänsklig verksamhet.

EG:s miljölagstiftning grundar sig på artiklarna 174–176 i EG-fördraget och syftar i allmänhet till att fastställa gemensamma miniminormer, utöver vilka medlemsstaterna kan införa hårdare krav förutsatt att de inte strider mot konkurrensreglerna och reglerna om den inre marknaden. De aktuella områdena är vatten, luft, kemikalier och naturskydd.

I det reviderade fördraget från Nice hänvisar man uttryckligen till att grupper av medlemsstater kan komma överens om gemensamma åtgärder som bara gäller den gruppen. Dessutom finns det gemenskapslagstiftning om fri rörlighet för varor och tjänster, transport, jordbruk och fiskeförvaltning som har betydelse för skyddet av havsmiljön.

I en del av denna lagstiftning hänvisar man uttryckligen till geografiska begränsningar, till exempel i vattenlagstiftningen. Däremot bör andra delar av lagstiftningen tillämpas då medlemsstaternas verksamhet inom sina exklusiva ekonomiska zoner omfattas av gemenskapens lagstiftning. Denna inbegriper bestämmelserna om saluföring och användning av ämnen, samordnat förebyggande och kontroll av miljöföroreningar samt bedömning av inverkan på miljön. Dessa delar av lagstiftningen gäller oavsett var inom gemenskapens vatten som verksamheten äger rum. Även om själva kontrollerna kan göras på land har lagstiftningen om den inre marknaden enligt artikel 95 i EG-fördraget, fiskeförvaltning enligt artikel 32 och transportpolitiken enligt artiklarna 70–80 direkta effekter på motsvarande verksamhet till havs.

I direktivet om bedömning av inverkan på miljön föreskrivs att en sådan bedömning skall göras för projekt som kan ha betydande effekter på miljön. Detta direktiv gäller relevanta projekt inom EU:s territorium, och därmed såväl olje- och gasanläggningar

som vindkraftverk. Inom ramen för strategin för hållbar utveckling har kommissionen offentliggjort ett meddelande om konsekvensanalys.

Kommissionens förslag till direktiv om skydd för miljön genom strafflagstiftning syftar till att fastställa miniminormer för vad som skall utgöra brott mot gemenskapens miljölagstiftning. Enligt förslaget skall medlemsstaterna föreskriva påföljder för de allvarligaste brotten mot gemenskapens miljölagstiftning.

1.2. Kustområden

Kommissionen antog en övergripande strategi för en integrerad förvaltning av kustområden i syfte att effektivisera den befintliga lagstiftningen samt finansierings- och planeringsverktygen för kustområdena liksom för att förbättra hanteringen av de olika tryck som finns på kustområden och deras resurser. Då många av de problem som rör havsmiljön är mest framträdande i kustområdena betonar man politisk samordning, tillgång till information och delaktighet för berörda parter på framför allt lokal, regional och nationell nivå.

Europaparlamentet och rådet antog 2002 en rekommendation om förvaltning av kustområden. I den uppmuntras medlemsstaterna att utarbeta nationella strategier där man beaktar alla relevanta frågor på nationell nivå. I dessa strategier skall man fastställa roller för alla nationella administrativa aktörer liksom mekanismer för att samordna deras verksamhet.

På internationell nivå uppmuntrar man i rekommendationen medlemsstater och andra länder kring samma hav att inleda eller fortsätta en dialog med sina grannländer för att bättre samordna sina lösningar på gränsöverskridande problem.

1.3. Naturskydd

Gemenskapens främsta instrument för naturskydd är direktiven om fåglar och livsmiljöer. Enligt det förstnämnda skall skyddet av fåglar bland annat innebära att man skapar särskilda skyddade områden. I det sistnämnda föreskrivs att man skall skydda arter och skapa ett europeiskt ekologiskt nätverk mellan särskilda naturskyddsområden kallat "Natura 2000". Kommissionen anser att båda direktiven skall tillämpas inom exklusiva ekonomiska zoner. Rådet (fiske) har gett sitt stöd för denna tolkning.

Nätverket Natura 2000 syftar till att skydda livsmiljöer för arter som anges i direktivet, inbegripet de områden som skyddas enligt fågeldirektivet. Det finns ett avsnitt om marina livsmiljöer i direktivets bilagor, och vissa marina arter ingår i förteckningen. Kommissionen godtar dock att klassificeringssystemet bakom dessa bilagor liksom förteckningen över skyddade livsmiljöer skall genomgå en grundlig översyn efter det att nätverket upprättats. Flertalet av de områden som innehåller dessa livsmiljöer och arter och som medlemsstaterna redan har föreslagit ligger inom deras territorialvatten.

Man har redan noterat vissa problem när det gäller förvaltningen av skyddade områden i havet. De handlar framför allt om behörighet att vidta åtgärder inom dessa områden med hänvisning till naturskyddsbehovet för att bland annat reglera verksamhet som fiske, transporter eller muddring. Kommissionen undersöker hur man skall samordna dessa

olika politikområden, och resultaten av vissa forsknings- och Life-projekt kommer säkert att bidra till detta.

1.4. Förvaltning av fiske och jordbruk

Den gemensamma fiskeripolitiken (GFP), som grundar sig på artikel 32 i EG-fördraget, har direkta effekter på havets ekosystem genom att den reglerar uttaget av betydande mängder av olika vilda arter från havsmiljön. GFP bedrivs på grundval av en grundläggande förordning, enligt vilken man skall göra en årlig bedömning av tillståndet hos kommersiellt viktiga bestånd och fastställa totala årliga fångstkvoter. Genom GFP föreskrivs dessutom tekniska åtgärder i fråga om maskstorlek hos nät, selektion hos redskap samt områden och perioder då fiske är förbjudet i syfte att minska dödligheten hos lekande fisk, yngel och arter som inte tillhör målgruppen.

Denna politik håller för närvarande på att ses över efter att man offentliggjort olika dokument om reformen av GFP, införlivandet av miljöhänsyn i fiskeförvaltningen och handlingsplaner för den biologiska mångfalden. Sammantaget efterlyser man i dessa dokument bland annat ett förbättrat skydd av marina ekosystem genom tillämpning av en strategi och en förvaltning som grundar sig på ekosystem, bevarande och hållbart utnyttjande av fiskbestånd, minskat fiske och fiskekapacitet, minskade effekter av vattenbruk samt främjande av ett hållbart fiske utanför gemenskapens vatten.

Till skillnad från större delen av miljö- och transportlagstiftningen har gemenskapen exklusiv behörighet på området fiskeförvaltning, och medlemsstaterna har inte rätt att fastställa nationella system eller att ingå internationella avtal. De kan anta striktare nationella lagar, som dock bara kan tillämpas på inhemska fiskare.

Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP), som också grundar sig på artikel 32 i EG-fördraget, är relevant eftersom man i förordning (EG) nr 1257/99 om landsbygdens utveckling föreskriver ett stöd till miljöåtgärder som är mer långtgående än vad som avses med begreppet god jordbrukarsed. Miljöåtgärderna syftar exempelvis till att minska tillförseln av bland annat näringsämnen från gödningsmedel och växtskyddsmedel, vilket också tas upp i särskild lagstiftning om kemikalier och vatten. Dessa mekanismer skall också stödja jordbruket i mindre gynnade områden förutsatt att jordbrukarna följer god jordbrukarsed, vilket innebär att följa miljölagstiftningen.

När det gäller de jordbrukssektorer som kan få direktstöd skall medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder då miljökraven inte respekteras. Dessa åtgärder kan innebära att stödet minskas eller dras in. Inom ramen för stödet finns det också möjligheter att minska produktionen, särskilt av nötkött. Eftersom stödet genom GJP är obefintligt eller litet till intensiva jordbrukssektorer som inte berör jordbruksmark (fläsk och fjäderfä) får man här i högre grad använda sig av miljölagstiftningen för att reglera nitratföroreningar.

1.5. Förebyggande av föroreningar från sjöfarten

Gemenskapens lagstiftning om sjötransporter liksom säkerhets- och miljöaspekter i denna grundar sig på fyra principer i internationell lagstiftning. Enligt Internationella sjöfartsorganisationens (IMO) konventioner kan gemenskapens lagstiftning syfta till att

- säkra ett harmoniserat genomförande och en harmoniserad tillämpning av IMO:s lagstiftning inom hela EU, till exempel i fråga om hamnstatskontroll,
- stärka internationell lagstiftning på gemenskapsnivå, till exempel när det gäller anläggningar för att ta emot avfall i hamnar,
- fylla luckor i IMO:s lagstiftning, till exempel i fråga om inrikeshandel,
- påskynda genomförandet av internationell lagstiftning, till exempel om oljetankrar med dubbla skrov.

Med tanke på att sjöfarten är global anser man att lagstiftning på global nivå i allmänhet är att föredra. Om man inte lyckas nå upp till förväntningarna i fråga om sjösäkerhet och miljöskydd kan man dock överväga särskild gemenskapslagstiftning.

De viktigaste gemenskapsinstrumenten som har betydelse för skyddet av haven, och som gäller fartyg som använder sig av gemenskapens hamnar, är direktivet om fartyg som transporterar farligt gods, direktivet om hamnstatskontroll och direktivet om mottagningsanordningar i hamn, vilket syftar till att minska fartygsgenererat avfall till havs, samt förordningen om utfasning av oljetankrar med enkelskrov.

Utöver dessa instrument är också annan lagstiftning om sjösäkerhet som syftar till att förbättra den allmänna säkerheten av betydelse. Efter att oljetankern Erika sjönk i december 1999 har kommissionen lagt fram en rad förslag som syftar till att förbättra övervakningen av klassificeringssällskap, ett informations- och övervakningssystem för sjöfarten som skulle förstärka och ersätta de nuvarande kraven på fartyg som transporterar farligt gods, ett system för kompletterande ersättning till dem som drabbats av oljeutsläpp och en Europeisk byrå för sjösäkerhet och förhindrande av förorening från fartyg. Byrån kommer att få en viktig roll när det gäller att övervaka aspekter som rör sjösäkerheten på europeiska vatten, till exempel olyckor som kan orsaka föroreningar av havs- och kustmiljöer.

Dessutom håller man på att utarbeta gemenskapslagstiftning för ett harmoniserat genomförande av IMO:s konventioner om skadliga system för att förhindra påväxt av mikroorganismer på fartygsskrov (som antogs 2001).

1.6. Åtgärder mot oavsiktliga och avsiktliga föroreningar av havet

Det handlingsprogram för att kontrollera och minska föroreningar i havet orsakade av utsläpp av kolväten som antogs 1978 utvidgades senare till att omfatta farliga och skadliga ämnen. Det inbegriper olika utbildningsprogram och ett gemensamt informationssystem samt senare (då så krävs) mobilisering av experter för att bistå i genomförandet av åtgärderna. En gemenskapsram inrättades senare (2000) för att stödja medlemsstaternas insatser för att ta itu med såväl oavsiktliga som avsiktliga föroreningar av havet. En av de viktigaste delarna är en beredskapsplan med ett varningssystem som fungerar dygnet runt, utbildning av beredskapsstyrkor, ett snabbt framtagande av satellitbilder och samordning av observatörer.

Under 2002 inrättades dessutom en gemenskapsmekanism för att underlätta ett förstärkt samarbete vid biståndsinsatser inom räddningstjänsten, inbegripet oavsiktliga föroreningar av havet.

1.7. Vattenskydd

Genom det nyligen antagna ramdirektivet om vatten infördes ett system för att förvalta avrinningsområden och intilliggande kustområden där man utgår från deras naturliga gränser i stället för administrativa gränser. Genom ramdirektivet infördes principen om en kombinerad strategi med både utsläppskontroll och kvalitetsmål. Direktivets syfte är att uppnå eller bevara en god ekologisk och kemisk status.

I direktivet finns olika krav på övervakning, utvärdering och rapportering, som också gäller i kustområden. Ett åtgärdsprogram kommer att grunda sig på analys av trycket från mänsklig verksamhet på kust- och havsvatten samt av effekterna av sådan verksamhet. Vissa viktiga ämnen kommer att kontrolleras på gemenskapsnivå, medan förvaltningsplaner för att återskapa eller bevara en god status kommer att grunda sig på åtgärder inom avrinningsområden. Direktivet ersätter viss tidigare lagstiftning om olika typer av vatten, men lagstiftning om nitratföroreningar från jordbruket, avloppsrening, badvatten och samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar kommer att kvarstå för att man skall kunna ta itu med särskilda hot mot vattenkvaliteten.

Medlemsstaterna, Norge och kommissionen har informellt kommit överens om en gemensam strategi för att genomföra detta direktiv.

1.8. Luftföroreningar

Utsläpp av luftföroreningar påverkar vattenkvaliteten genom utfällning. Med det nyligen antagna direktivet om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar infördes en ny strategi för att förbättra luftkvaliteten genom att fastställa nationella tak för utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och ammoniak. Syftet med dessa tak är att minska försurning och eutrofiering. Direktiven om stora förbränningsanläggningar, avfallsförbränning och samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar är inriktade på utsläppskällan. Kommissionen utarbetar för närvarande en strategi för att ta itu med utsläpp från sjöfarten eftersom utsläppen av svaveldioxid från fartyg är stora och orsakar försurning, medan utsläpp av kväveoxider kan vara en betydande faktor för eutrofieringen av haven. Den övergripande politiska ramen utvecklas genom det tematiska programmet "Ren luft för Europa" (*Clean Air for Europe* – CAFE) som löper fram till 2005. Till skillnad från viss vattenlagstiftning med en geografisk begränsning gäller dessa direktiv utsläppskällorna oavsett om de finns på land eller till havs.

1.9. Farliga ämnen

Gemenskapens lagstiftning om kemikalier grundar sig på artikel 95 i EG-fördraget och syftar dels till att ge en hög skyddsnivå när det gäller hälsa, säkerhet, miljö och konsumenter, dels till att upprätthålla en fungerande inre marknad. Denna politik håller för närvarande på att ses över. Framtidsmålet är att skapa ett enda samstämmigt och öppet system med en hållbar utveckling som övergripande syfte. Detta skall åstadkommas genom att industrin får ta ansvaret för att ta fram uppgifter och bedöma

risker liksom för att ta itu med bristande kunskaper om egenskaper hos och användningen av ämnen. Samtidigt utvidgas ansvaret längs distributionskedjan till producenter, användare och importörer i senare led.

I nuläget föreskrivs i olika lagar (grundade på direktiv 67/548/EEG och 76/769/EEG) om klassificering och märkning att nya och befintliga kemikalier, biocider och växtskyddsmedel skall analyseras och kontrolleras. Eftersom de för närvarande innehåller olika metoder för riskbedömning håller de att på att ses över i samband med den reform av politiken på området kemikalier som syftar till att utveckla en gemensam metod. När man väl antagit gemensamma kontrollåtgärder måste medlemsstaterna motivera eventuella striktare nationella regler genom att påvisa ett särskilt behov, och de får inte ansluta sig till internationella avtal om begränsningar.

Särskilda instrument för biocider och växtskyddsmedel inbegriper bestämmelser om en gemenskapsförteckning över vilka ämnen som får användas, även om själva produkterna godkänns på nationell nivå. Vidare finns det också indirekt reglering av kemikalier genom det tidigare nämnda ramdirektivet om vatten och särskilt bestämmelserna om farliga ämnen, lagstiftningen om avfall, direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar samt lagstiftning om säkerhet i arbetet, allvarliga olycksrisker, konsumentskydd, livsmedelsförpackningar, kosmetika och leksaker liksom den nyligen offentliggjorda strategin mot dioxiner, furaner och polyklorerade bifenyler (PCB).

1.10. Radioaktiva ämnen

I Euratomfördraget föreskrivs en rad grundläggande säkerhetsnormer för skydd av arbetstagare och allmänheten mot effekterna av joniserande strålning. Även om det också anges att man kan utfärda rekommendationer om radioaktivitetsnivåer i vatten, luft och mark, har denna bestämmelse hittills inte tillämpats för den marina miljön. Europeiska kommissionen håller på att uppdatera Marina-projektet om Europeiska gemenskapens radiologiska exponering för strålning från haven i Nordeuropa. Detta projekt inbegriper bland annat (i) uppgifter om utsläpp från olika källor och tendenser i fråga om alfa-, beta- och gammastrålning samt tritium, (ii) koncentrationer av cesium-137 under perioderna 1976–1980 och 1986–1990, (iii) modeller av utvecklingen i fråga om koncentrationer av cesium-137 och plutonium-239 samt (iv) radiologiska effekter på musslor i närheten av utsläpp från en anläggning för fosfatbaserat gödningsmedel och uppberedningsanläggningar för kärnbränsle.

1.11. Avfallshantering och resurspolitik

Gemenskapens strategi för avfallshantering grundar sig på principerna om förebyggande, återanvändning och återvinning, ett optimalt bortskaffande av avfall samt reglerade avfallstransporter. De grundläggande kraven anges i ramdirektivet om avfall, som även gäller i exklusiva ekonomiska zoner, där det också specificeras att bortskaffande och återvinning inte får medföra risker för människor eller miljön. Dessutom finns regler för fartygsgenererat avfall och lastrester från fartyg i direktivet om mottagningsanordningar i hamnar.

Avfall som genereras till havs, avrinning och dumpning av avfall på land tas upp i direktivet om farligt avfall, ramdirektivet om avfall och särskilda instrument för spillolja, PCB, batterier, avloppsslam, titandioxid samt nyligen antagna instrument för elektrisk och elektronisk utrustning. Kommissionens integrerade produktpolitik syftar till att minska effekterna av produkter under hela deras livscykel. Detta inbegriper alla produkter som påverkar havsmiljön.

1.12. Finansieringsmekanismer

Då det i följande avsnitt talas om finansiering genom internationella finansieringsinstitut av miljöprojekt i Östersjön, Svarta havet och Medelhavet inbegriper gemenskapens stöd de olika programmen inom ramen för ISPA och Phare i anslutningsländerna, Tacis, den nordliga dimensionen och Euromed i tredjeländer i före detta Sovjetunionen respektive kring Medelhavet. I den mån man genomför Life-projekt som avser havsmiljön är struktur- och sammanhållningsfonderna inom gemenskapen relevanta.

2. ANDRA ORGANS POLITIK OCH LAGSTIFTNING FÖR SKYDD AV HAVSMILJÖN

2.1. Inledning

Andra organ inbegriper sådana som förvaltar regionala havskonventioner och regionala instrument som syftar till att skydda specifika regionala hav eller havsområden i Europa, regionala konventioner som avser regional fiskeförvaltning samt internationella organ vars verksamhet omfattar havsrätt, sjöfart och vattenskydd.

Inom de flesta av de organ som gemenskapen deltar i, antingen som avtalsslutande part eller som observatör, samordnar ordförandeskapet och kommissionen medlemsstaternas synpunkter för att säkra en gemensam ståndpunkt inom EU som stämmer överens med gemenskapens lagstiftning. Detta gäller oavsett om gemenskapen själv är medlem i organet och oavsett om gemenskapen ensam har behörighet i den aktuella frågan eller delar behörighet med medlemsstaterna. Utformningen av denna ståndpunkt beror på var behörigheten ligger.

2.2. Förenta nationernas havsrättskonvention

Förenta nationernas havsrättskonvention (UNCLOS) kan betraktas som det övergripande instrumentet när det gäller havsmiljön. I konventionen avgränsas nationella jurisdiktioner samt fastställs rätten att bedriva sjöfart och ett regelverk för världshaven. Den utgör vidare rättslig grund för havsskydd och hållbar utveckling. I konventionen tar man också upp miljökontroll, forskning, ekonomisk verksamhet och tvistlösning. Enskilda länder har ensamrätt att utnyttja sina naturresurser samtidigt som de är skyldiga att skydda och bevara havsmiljön. Genom konventionen infördes begreppet exklusiva ekonomiska zoner. Man fastställde också gränser för territorialvatten och rätten att passera genom territorialvatten liksom rätten att bedriva sjöfart, fiske samt lägga ut rörledningar och kablar på havsbotten utanför territorialvattnen.

Bestämmelserna i havsrättskonventionen återspeglas i och förstärks av flera andra instrument, inbegripet avtalet om bevarande och förvaltning av fiskbestånd som rör sig

både inom och utanför de exklusiva ekonomiska zonerna (gemensamma bestånd) och bestånd av ständigt vandrande arter. Syftet med avtalet är att bevara dessa bestånd på lång sikt utifrån bästa tillgängliga vetenskapliga rön och försiktighetsprincipen.

För att vidareutveckla genomförandet av UNCLOS och regleringen av havsfrågor enligt kapitel 17 i Agenda 21 har FN:s generalförsamling fastställt ett informellt rådgivande förfarande. Detta förfarande skall leda till en rapport till generalförsamlingen och Rio + 10 om bland annat en förstärkt samordning av de olika mellanstatliga organ som ägnar sig åt havsfrågor.

På miljösidan har FN:s miljöprogram (UNEP) fastställt ett globalt handlingsprogram där man bland annat tar upp frågan om att minska de effekter som landbaserad verksamhet har på havsmiljön. Det fungerar dels som en källa till definitioner och praktisk vägledning när det gäller bland annat rening av avloppsvatten, dels som en samordningspunkt för olika verksamheter och sakkunskaper. Annan verksamhet inom ramen för miljöprogrammet inbegriper globala vattenbedömningar, som syftar till att göra en övergripande och global bedömning av den ekologiska statusen hos 66 vattenområden både ute till havs och vid kusten.

2.3. Regionala havskonventioner

På regional nivå är gemenskapen avtalsslutande part till konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (OSPAR-konventionen), konventionen om skydd av östersjöområdets marina miljö (Helsingforskonventionen) och konventionen om skydd av Medelhavet mot föroreningar (Barcelonakonventionen).

Dessa konventioner har det gemensamma syftet att skydda havsmiljön och förebygga och eliminera föroreningar. De slöts under 1970-talet och har fått förnyad politisk stimulans genom att de sågs över under 1990-talet. Även om de sammanföll med EG:s första miljöåtgärder, som inte rörde havsmiljön, kompletterar och överlappar de numera i viss mån gemenskapens lagstiftning. De utgör också en mekanism för att hantera regionala skillnader och samarbete med tredjeländer.

OSPAR, vars avtalsslutande parter inbegriper tolv EU-länder, två EES-länder, Schweiz och Europeiska gemenskapen, har som övergripande syfte att förebygga och eliminera föroreningar av havet och skydda havsmiljön mot de negativa effekterna av mänsklig verksamhet (även om det erkänns att fiskeförvaltning skall hanteras genom andra arrangemang). Genom OSPAR har man utvecklat tematiska strategier för att hantera farliga och radioaktiva ämnen, eutrofiering, den biologiska mångfalden samt olje- och gasindustrin till havs. Man har också utarbetat ett övervaknings- och bedömningsprogram. Dessa strategier är av politisk karaktär och syftar till att vidareutveckla motsvarande bilagor i konventionen.

Även om vissa av konventionens program och åtgärder främst är av politisk och påtryckande karaktär har flera bindande beslut som reglerar industrins utsläpp fattats. Då strategierna ofta är jämförbara och samstämmiga med EU:s lagstiftning förekommer dubbla insatser. Den omfattande överlappningen i medlemsskap innebär att det krävs en nära samordning mellan OSPAR och gemenskapen. Denna förbindelse kommer troligen

att förändras då EU utvidgas och OSPAR sannolikt kommer att innefatta färre än hälften av medlemsstaterna i EU.

I vissa fall har de olika röstningsreglerna lett till varierande och inkonsekventa resultat i samma frågor inom gemenskapen respektive OSPAR, trots den stora överlappningen i fråga om medlemsstater. Senare har dock OSPAR framfört sin oro över effekterna av fisket och farliga ämnen till EG, som har bättre möjligheter att agera.

Helsingforskonventionens avtalsslutande parter inbegriper fyra EU-länder, fyra kandidatländer, Ryssland och Europeiska gemenskapen. EU:s utvidgning kommer att innebära att alla parter utom en är EU-länder.

Verksamhetsområdet inbegriper åtgärder mot skadliga ämnen, genomförande av bästa miljömetoder och bästa tillgängliga teknik för att hantera föroreningar från källor på land, förebyggande av föroreningar från sjöfart och verksamhet till havs liksom åtgärder mot faktiska föroreningar, naturskydd och kustförvaltning samt ett övervaknings- och bedömningsprogram för att bedöma tillståndet i Östersjön. Genom sin arbetsgrupp för genomförande av det gemensamma övergripande handlingsprogrammet för miljön samordnar Helsingforskonventionens verkställande organ HELCOM i nära samarbete med internationella finansieringsinstitut också investeringar och ekonomiskt bistånd som syftar till att minska föroreningar på utsatta platser kring Östersjön. Beslutsfattandet grundar sig på enhälligt antagna rekommendationer.

Vissa av HELCOM:s rekommendationer om farliga ämnen, rening av avloppsvatten och näringsämnen motsvarar inte exakt EU:s åtgärder. Inkonsekvenserna bör försvinna när HELCOM har genomfört den aktuella harmoniseringen av sina rekommendationer med EU:s lagstiftning och åtgärder genom OSPAR.

Barcelonakonventionen inbegriper bara fyra EU-länder, fyra kandidatländer och Europeiska gemenskapen bland sina 21 avtalsslutande parter. Den är en konvention inom ramen för UNEP:s regionala havsprogram. Den skiljer sig också från OSPAR-konventionen och Helsingforskonventionen genom att tredjeländer utgör och kommer att förbli en majoritet av de avtalsslutande parterna.

De avtalsslutande parterna arbetar för att genomföra konventionen genom handlingsplanen för Medelhavet med beaktande av råd från Medelhavskommissionen för en hållbar utveckling, som är ett rådgivande organ med regionala verksamhetscentrer, vilka vart och ett har en tematisk inriktning. De inbegriper miljö och utveckling, integrerad kustförvaltning, särskilda skyddsområden, fjärranalys, renare produktionsmetoder och beredskap.

Beslutsprocessen inbegriper antagande både av protokoll till konventionen och rekommendationer. Protokollen omfattar dumpning, olyckor (nödåtgärder), föroreningskällor på land, särskilda skyddade områden, farligt avfall och ekonomisk verksamhet till havs.

I det strategiska handlingsprogrammet för Medelhavet anges mål för genomförandet av protokoll beträffande föroreningskällor på land under en 25-årsperiod. Liknande handlingsplaner har antagits för att ta itu med frågorna om munksäl, valar,

havssköldpaddor och marina växter. Det praktiska genomförande underlättas genom att internationella finansieringsinstitut och EU:s program Euromed deltar.

Till skillnad från OSPAR, har Helsingforskonventionen med sin koppling till Agenda 21 för Östersjön och Barcelonakonventionen genom sin koppling till Medelhavskommissionen för en hållbar utveckling ett syfte som innefattar en hållbar utveckling i sina respektive regioner.

De sex Svartahavsländerna Bulgarien, Georgien, Rumänien, Ryssland, Turkiet och Ukraina har antagit Bukarestkonventionen om skydd av Svarta havet mot föroreningar. Den är inriktad på föroreningskällor på land och fartyg, beredskap och dumpning, om vilka man har antagit protokoll. En strategi för skydd av den biologiska mångfalden och landskapen håller på att utarbetas för att antas av Svartahavsländernas miljöministrar under 2002. De avtalsslutande parterna genomför konventionen genom 1996 års strategiska handlingsplan för Svarta havet, vars tidtabell skall ses över under 2002. Detta genomförande förutsätter i hög grad ett aktivt internationellt stöd genom regionala program och projekt. Man håller på att förhandla om en regional beredskapsplan för att bekämpa oljeföroreningar i Svarta havet.

Europeiska gemenskapen är inte avtalsslutande part eftersom ingen av dagens EU-länder är avtalsslutande part, men sedan 2001 har EU en officiell observatörsstatus och deltar aktivt i alla möten och verksamheter. Även om den inte är en avtalsslutande part är EU engagerat genom att stödja konventionens sekretariat. Nyligen hade EU också en avgörande roll i inrättandet av en arbetsgrupp som skall underlätta genomförandet av projekt i Donau och Svarta havet (DABLAS). Vid anslutningen till EU av två avtalsslutande parter, Rumänien och Bulgarien, bör kommissionen själv bli avtalsslutande part till konventionen. Oberoende av hur utvidgningen fortskrider bör EU inte förbise tillståndet i Svarta havet i sin strategi för att övervaka och bedöma Europas hav.

I sitt aktuella meddelande om samarbetet med Donau- och Svartahavsregionen uppmanade kommissionen rådet och Europaparlamentet att överväga ett samordnat EU-initiativ för att underlätta miljövard och en hållbar utveckling i regionen. Regionens regeringar gjorde nyligen ett åtagande att förbättra vattenkvaliteten i regionen och uttryckte en önskan att kommissionen och de internationella finansieringsinstituten vidareutvecklar sitt samarbete med länderna i regionen när det gäller att identifiera, förbereda och stödja projekt.

De fyra regionala havskonventionerna har olika genomförandemetoder. Medan genomförandet av OSPAR-konventionen är inriktat på rapportering, där den som inte uppfyller sina åtaganden direkt pekas ut, är Barcelona- och Bukarestkonventionerna inriktade på det praktiska genomförandet genom finansiering av infrastrukturprojekt och andra kapacitetsskapande program. HELCOM kombinerar dessa båda metoder.

Samarbetet har förstärkts med ett starkare ömsesidigt erkännande av de olika konventionernas starka sidor. Detta har lett till att man erkänner områden där en annan organisation kan gå i bräschen. Inom områdena havsövervakning och klassificering av

marina livsmiljöer kan EU dra nytta av erfarenheter av Helsingforskonventionen, OSPAR-konventionen och Barcelonakonventionen.

2.4. Andra regionala avtal och konferenser

Programmet för övervakning och utvärdering av den arktiska miljön (AMAP) antogs inom ramen för Arktiska rådet (med deltagande av de nordiska länderna, USA, Kanada och Ryssland) för att övervaka och utvärdera miljön samt utarbeta rapporter om den arktiska miljöns tillstånd. Arktiska rådet utgör en mekanism för att ta itu med gemensamma problem och utmaningar som de arktiska regeringarna och folken står inför. Även om Arktiska rådet inte utgör en rättslig konvention, ansvarar det för att genomföra strategin för skydd av den arktiska miljön, som antogs 1991. Den omfattar skydd av alla miljöer inbegripet havet. I Europa överlappar det område som täcks av AMAP det område som OSPAR täcker. För att undvika dubbelarbete fick 1997 års AMAP-utvärdering ligga till grund för den information som ingick i rapporten QSR2000 vad gäller den arktiska delen av OSPAR.

Eftersom OSPAR inte omfattar sjöfart har Europeiska gemenskapen och övriga berörda länder antagit Bonnavalet och Lissabonavalet (som ännu inte trätt i kraft) om samarbete i fråga om föroreningar i Nordsjön respektive en del av nordöstra Atlanten.

Dessutom har man genomfört ministerkonferenser för vissa regioner och underregioner, till exempel Nordsjön och Vadehavet. Dessa är mindre strukturerade och tillfälliga ministermöten, och syftar till att styra diskussioner om olika problem till de genomförande organen.

2.5. Natur- och miljöskydd – biologisk mångfald

När det gäller naturskydd syftar Bonnkonventionen om skydd av flyttande vilda djur till att skydda flyttande arter och deras livsmiljöer. På regional nivå fastställs genom avtalet om skydd av små valar i Östersjön och Nordsjön (ASCOBANS) en förvaltningsplan för att skydda små valar i Östersjön och Nordsjön bland annat genom att anpassa fiskeutrustning och fiskemetoder. Genom det liknande avtalet om skydd av valar i Svara havet, Medelhavet och den angränsade delen av Atlanten (ACCOBAMS) inrättas ett nätverk av skyddade områden för marina däggdjur. EG är inte avtalsslutande part till någon av dessa regionala avtal, och de åtgärder som dessa forum antar kan inte införlivas i gemenskapens regelverk. Kommissionen försöker dock regelbundet sammanträda med deras sekretariat för att utbyta synpunkter och information.

Europarådet antog den 4 november 1998 en konvention om skydd för miljön genom kriminalisering där man slår fast att ett antal avsiktliga eller försumliga handlingar utgör brott då de orsakar eller kan förmodas orsaka bestående skador bland annat på vattenkvaliteten eller resulterar i att människor dödas eller skadas allvarligt. I konventionen definierar man också begreppet straffrättsligt ansvar för fysiska och juridiska personer. Man specificerar vidare de åtgärder som medlemsländerna skall anta och ger dem rätten att förverka egendom. Slutligen fastställs myndigheternas befogenheter samt läggs grunden för internationellt samarbete.

Inom ramen för konventionen om biologisk mångfald har Djakarta-mandatet för biologisk mångfald i havet och vid kusterna identifierat de tematiska frågorna resursförvaltning, hållbart utnyttjande, skyddade områden, vattenbruk och främmande arter. Dessa frågor togs under 2001 upp i kommissionens handlingsplan för den biologiska mångfalden.

2.6. Fiskeförvaltning

När det gäller fisket strävar FN:s autonoma livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) efter att främja en hållbar utveckling genom ett ansvarsfullt fiske och att bidra till livsmedelssäkerheten. FAO:s uppförandekod innehåller principer och normer för att skydda, förvalta och utveckla sektorn. Man organiserade nyligen ett möte om hur hänsyn till ekosystem i högre grad kan införlivas i fiskeförvaltningen.

På regional nivå syftar konventionen rörande fisket och bevarandet av de levande tillgångarna i Östersjön och Bälten till att bevara och öka de levande tillgångarna i Östersjön. Konventionens styrorgan, Östersjöns fiskerikommission, har särskilt uppmärksammat den vilda Östersjöloxen. Nordostatlantiska fiskerikommissionen föreskriver tekniska åtgärder för förvaltningen av fiskeresurser inom det område konventionen omfattar. Inom dessa organ tillvaratar Europeiska gemenskapen sina medlemsstaters intressen.

Allmänna kommissionen för fiske i Medelhavet främjar utveckling, skydd och förvaltning av levande tillgångar och vattenbruk i Medelhavet. Organisationen för bevarande av laxbestånden i Nordatlanten (NASCO) syftar till att bevara, återskapa och förstärka bestånd av vildlax som vandrar utanför kustländernas fiskejurisdiktioner. Den antog 1997 riktlinjer för transgen lax. Internationella kommissionen för bevarandet av tonfiskbestånden i Atlanten (ICCAT) ansvarar för att bevara tonfiskarter i Atlanten.

Man håller på att förhandla om en fiskerikonvention för Svarta havet inom ramen för Ekonomiska samarbetet i Svartahavsområdet.

2.7. Sjöfart

Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) är ett specialiserat FN-organ som ansvarar för säkerheten inom den internationella sjöfarten och för att förebygga föroreningar från sjöfarten. Bland IMO:s cirka 40 konventioner och protokoll är följande särskilt relevanta för denna strategi: Londonkonventionen om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall, konventionen om förhindrande av förorening från fartyg (MARPOL 73/78), internationella konventionen om ingripande på det fria havet vid olyckor som är ägnade att leda till förorening genom olja och internationella konventionen om beredskap för, insatser vid och samarbete vid förorening genom olja. För den sistnämnda utgör protokollet om farliga och skadliga ämnen en ram för samarbetet i kampen mot olyckor till sjöss.

Östersjöområdet, Svartahavsområdet, Medelhavsområdet och de nordvästeuropeiska vattnen har utsetts till och fungerar som särskilda områden enligt bilaga I (olja) till MARPOL-konventionen. Därigenom tillåts bara utsläpp av oljehaltigt vatten om oljeinnehållet inte överstiger 15 ppm. För att utses till särskilt område måste det finnas

adekvata mottagningsanordningar i hamnarna. I vissa områden, såsom Svarta havet och de nordvästeuropeiska vatten, måste hamnarnas mottagningsanordningar förbättras. Inom Svartahavsområdet håller man för närvarande på att förhandla om en regional beredskapsplan för att bekämpa oljeföroreningar i Svarta havet (med stöd av IMO). Nordsjön och Östersjön har utsetts till och fungerar som ett särskilt område enligt bilaga II (skadliga flytande ämnen som transporteras i bulk) och V (avfall) i MARPOL-konventionen.

Samförståndsavtalet om hamnstatskontroll omfattar de vatten som tillhör Europas kustländer samt Nordatlanten mellan Nordamerika och Europa. Det syftar till att eliminera användningen av undermåliga fartyg genom ett harmoniserat system för hamnstatskontroll.

2.8. Farliga ämnen

När det gäller kemikalier deltar UNEP och OECD i lagstiftande verksamhet på global nivå. Även om OECD främst riktar in sig på att utveckla metoder, inbegripet för provning och riskbedömning, har organisationen också sett till att få igenom ett ömsesidigt erkännande av provningsuppgifter. På FN-nivå kontrollerar man genom Stockholmskonventionen produktion, import, export och användning av en grupp av långlivade organiska föroreningar. I Rotterdamkonventionen föreskrivs ett system för förhandsgodkännande vid export av ämnen som är förbjudna eller strikt reglerade i det egna landet.

På regional nivå har ECE:s (FN:s ekonomiska kommission för Europa) konvention om skydd och användning av gränsöverskridande vattendrag och internationella sjöar, som syftar till att minska föroreningar från källor på land, också betydelse för arbetet att minska föroreningar av den marina miljön. Den kan betraktas som en motsvarighet till EU:s lagstiftning om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse respektive om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar. På samma sätt berör ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar skyddet av den marina miljön då de föroreningar den handlar om också fälls ut i havet.

2.9. Kärnsäkerhet

Internationella atomenergiorganet (IAEA) utarbetar kärnsäkerhetsnormer och främjar arbetet att uppnå och hålla en hög säkerhetsnivå i kärnkraftverk samt skyddar människor och miljö från effekterna av joniserande strålning. Dessa normer främjas också av andra internationella organ och FN-organ, inbegripet Internationella strålskyddskommissionen (ICRP), FN:s vetenskapliga kommitté för atomstrålningens verkningar (UNSCEAR), Världshälsoorganisationen (WHO) och Internationella arbetsorganisationen (ILO).

2.10. Icke-statliga organisationer

Icke-statliga organisationer har på senare tid blivit mer engagerade i de olika verksamheter som beskrivs ovan. I allmänhet gäller detta både miljöorganisationer och näringslivsorganisationer. Deras delaktighet har underlättats genom nya procedurregler, som gör det möjligt för dem att delta i möten inom många av ovannämnda organ. Deras faktiska och legitimerade deltagande innebär att de både påverkar beslutsprocesser och

resultat. De kan också ge tekniskt stöd eftersom icke-statliga organisationer ibland är bättre på att samla in och presentera relevant information än lagstiftande organ. De har dessutom en viktig roll när det gäller att påverka den allmänna opinionen.

BILAGA 3

TILL MEDDELANDET FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

På väg mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön

Beskrivning och utvärdering av den aktuella politiska verksamheten – kunskap

I denna bilaga beskrivs övervakning, bedömning och forskning samt därmed förknippad rapportering i fråga om den marina miljön.

1. VERKSAMHET I EUROPA

1.1. Övervakning

För närvarande ger den övervakning som medlemsstaterna ombesörjer inte den information som krävs för att man skall kunna bedöma (det kemiska eller biologiska) tillståndet i gemenskapens territorialvatten eller trycken på den marina miljön (t.ex. utsläppsnivåer).

Enligt ramdirektivet om vatten skall information göras tillgänglig så att man kan bedöma kustmiljöns (kemiska och ekologiska) tillstånd upp till en sjömil från land. För gemenskapens territorialvatten längre ut omfattar ramdirektivet bara kemiskt tillstånd.

Även om själva ramdirektivet om vatten inte innehåller några detaljerade föreskrifter om den övervakning som skall ske i dessa vatten utgör utarbetandet av riktlinjer för övervakning en av de viktigaste punkterna i den gemensamma strategin för att genomföra direktivet. Man kommer att utarbeta informella vägledande dokument om utformningen av ett nätverk för marin övervakning. De kommer att omfatta (i) kriterier för att identifiera betydande vattenförekomster i avrinningsområden och avrinningsdistrikt, val av övervakningsstationer med avseende på påverkan, effekter och skyddade områden, (ii) representation av nätverk i geografiska informationssystem, (iii) integrering av befintliga nationella nätverk och integrering av nationella nätverk på europeisk nivå samt (iv) övervakningsförfaranden och protokoll enligt bilaga V till ramdirektivet om vatten för floder, sjöar, vatten i övergångszoner, kustvatten, konstgjorda eller kraftigt modifierade vattenförekomster samt grundvatten.

Alla regionala havskonventioner har fastställt övervaknings- och bedömningsprogram. En detaljerad översikt av dessa program kommer att offentliggöras i en särskild rapport. Även om de använder sig av resultaten från dessa program för sina bedömningar och rapporter förvaltar inte Europeiska miljöbyrån och Internationella rådet för havsforskning (ICES) några övervakningsprogram.

Inom ramen för livsmedelssäkerhet⁵ utarbetar EU-länderna övervakningsprogram som omfattar vissa föroreningar. Dessa program omfattar ofta samma arter (särskilt tvåskaliga mollusker) och samma föroreningar: kemikalier, tungmetaller, strålning, kväve och bakterier. I avsaknad av samordning och riktlinjer för övervakning leder denna situation till dubbelarbete och till att samma kuster övervakas genom flera program, men också till luckor eftersom vissa föroreningar inte övervakas över huvud taget.

Sett ur ett europeiskt perspektiv är de regionala havskonventionernas befintliga övervakningsprogram inte särskilt samstämmiga i fråga om räckvidd, innehåll (frågor som de täcker), bedömningsmetoder och detaljnivå (geografisk och tidsmässig täckning). En del av skillnaderna kan tillskrivas olikheter i fråga om miljöförhållanden liksom socioekonomiska och politiska förhållanden i de länder som angränsar till de olika haven.

Dessutom förekommer gemensamma problem, som inbegriper otillräcklig geografisk täckning i fråga om övervakningsstationer och/eller provtagningsfrekvens, eftersom de avtalsslutande parternas begränsade resurser inte möjliggör en heltäckande och regelbunden övervakning till havs. Detta leder till att uppgifter saknas, är ofullständiga eller otillräckliga eller inte rapporteras. Det sistnämnda inbegriper en låg tillförlitlighet hos uppgifterna, en dålig samstämmighet mellan olika uppgifter och avsaknad av harmonisering mellan olika uppgifter, vilket gör det näst intill omöjligt att analysera och jämföra dem.

Även om man inte måste utarbeta ett enda övergripande program, finns det utrymme att harmonisera dessa övervakningsprograms metoder, struktur och innehåll samt metoderna för den därmed förknippade bedömningsverksamheten. Verksamhet som bedrivs inom ramen för genomförandet av ramdirektivet om vatten skulle kunna stimulera någon form av integrering av de regionala havskonventionernas övervakningsprogram med det program som grundar sig på ramdirektivet.

1.2. Bedömning

Europeiska miljöbyrån (EEA) har etablerat ett nätverk med sina 31 medlemsländer och relevanta internationella organisationer för kedjan övervakning-data-information-bedömning-rapportering i syfte att stöda politiska insatser. Den information som är relevant för att utforma havspolitik anges i kapitlen om havet i EEA:s rapporter: miljösituationsrapporter, miljösignalerna, sektorsindikator/miljörapporteringsmekanism och ämnesrapporter. En uppsättning med 81 vattenindikatorer, inbegripet för hav och kuster, som täcker DPSIR-modellen (Driving force-Pressure-State-Impact-Response) för bedömning håller på att utvecklas för att besvara politiska frågor som rör ovannämnda arbete. Man håller också på att utveckla en uppsättning indikatorer för fiske och miljöintegration liksom en uppsättning indikatorer för biologisk mångfald.

⁵ Se direktiv 91/492/EEG om skaldjur, direktiv 91/493/EEG om fisk och fiskprodukter samt direktiv 96/23/EG om övervakning av restprodukter i livsmedel.

I samband med genomförandet av ramdirektivet för vatten är följande verksamhet för att ta fram vägledning av särskild betydelse för utarbetandet av havsbedömningar: (i) utformning av typologi- och klassificeringssystem för vatten i övergångszoner och kustvatten samt (ii) kriterier för bedömning av vattenkvalitet för alla typer av vattenförekomster.

Alla regionala havskonventioner offentliggör regelbundet bedömningsrapporter om tillståndet i den marina miljön. I dessa rapporter tar man upp tillförseln av föroreningar i den marina miljön liksom effekter av mänsklig verksamhet på den marina miljön samt ger en bild av den marina miljös tillstånd med hjälp av alla tillgängliga informationskällor.

I sin rådgivande roll för bland annat gemenskapen och regionala fiskeorganisationer gör Internationella rådet för havsforskning årliga bedömningar av cirka 135 fiskbestånd som utnyttjas kommersiellt liksom av uttagen ur dem.

Det finns vissa likheter i innehåll och bedömningsmetoder mellan Europeiska miljöbyråns bedömningsrapporter i havs- och kustfrågor och de regionala havskonventionernas bedömningar, och därmed också i det arbete som krävs för att framställa dessa rapporter.

Men det finns också skillnader i organisationernas arbetsmetoder. Vissa rapporter utarbetas av en central aktör och färdigställs av redaktionella grupper, och innan de offentliggörs bekräftas uppgifterna av medlemsländerna. I andra fall görs en mer samlad insats i samförstånd mellan de avtalsslutande parterna, som ger frivilliga bidrag.

Utan att förespråka någon särskild av dessa metoder som ett effektivare sätt att påverka det politiska arbetet, kan den förstnämnda tänkas vara mer resurseffektiv och den sistnämndas slutsatser vara lättare att omsättas i politiska åtgärder.

Man kan notera ett visst dubbelarbete då man läser de senaste bedömningsrapporterna från EEA respektive de regionala havskonventionerna. Detta dubbelarbete skulle kanske kunna minskas genom att man samordnar frekvensen och tidtabellen för samt strömlinjeformar innehållet i bedömningsrapporterna, och harmoniserar de sätt på vilka bedömningarna görs. Då flera bedömningar grundar sig på samma rådata bör man fastställa förfaranden för att bidra till de andra organisationernas bedömningsrapporter och avlägsna hinder för tillgången till offentligt finansierade övervakningsuppgifter.

1.3 Rapportering och data- och informationshantering

Situationen är långt ifrån idealisk när det gäller rapportering eller förvaltning av data och information. Det är ganska vanligt att olika internationella organisationer ges i uppdrag att samla in i stort sett samma typ av data och information från sina medlemsländer, om än på olika sätt och med olika tidsramar. Detta har lett till att rapporteringsförfaranden och rapporteringsinsatser liksom informationssystem och informationscentrer har splittrats. Data finns inte alltid tillgänglig i elektronisk form, och organisationernas datapolity och villkor för att använda data står i vägen för ett smidigt informationsutbyte.

Man måste förbättra situationen när det gäller rapportering såväl som hantering och förvaltning av data och information. Detta skulle med fördel kunna göras på europeisk nivå genom en gemensam politik för att ta fram, få tillträde till och använda olika typer av data och information.

Vissa initiala diskussioner i dessa frågor har ägt rum inom Interregionala forumet (IRF) och vid genomförandet av ramdirektivet om vatten.

1.4. Forskning

EU-finansierade miljöforskningsprogram (tidigare ramprogram) har gett avsevärda mängder vetenskaplig information som bidragit till förståelsen för ekosystemen vid kusterna och i havet. Detta gäller särskilt Eloise-projekten, som gett upplysningar från kontinenten till havet och bidragit till förståelsen för processer i kustområdet ut till kontinentalsockeln.

EU:s aktuella ramar för att finansiera forskningsprojekt som rör den marina miljön är programmet *Energi, miljö och hållbar utveckling*, som ingår i Femte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling (som omfattar perioden 1999–2002). Inom programmet Energi, miljö och hållbar utveckling finns en särskild nyckelåtgärd som heter ”Hållbara marina ekosystem”. En annan nyckelåtgärd inom programmet Energi, miljö och hållbar, nämligen ”Hållbar förvaltning av vatten och vattenkvalitet”, bidrar genom Eloise-projekt till forskningen om kust och hav. Dessutom har internationellt forskningssamarbete möjliggjort många samarbetsprojekt med utvecklingsländer och tillväxtekonomier i syfte att förstå och förvalta marina ekosystem.

Kommissionens förslag till sjätte ramprogrammet (2002–2006) antogs i januari 2002 och utgör ett avsiktligt avsteg från tidigare ramprogram vad gäller ambition, räckvidd och de instrument som skall användas för att genomföra programmet. Syftet är att fokusera mer på frågor som är av betydelse på europeisk nivå och att samordna forskningsinsatser bättre genom ett förbättrat samarbete mellan olika aktörer (olika forskningssamfund, nationella myndigheter, slutanvändare och beslutsfattare) inom det europeiska forskningsområdet. Havsforskning är en av sjätte ramprogrammets prioriteringar inom gemenskapen.

Syftet med den havsforskning som EU finansierar är utveckla nya koncept, verktyg och indikatorer för en integrerad förvaltning av europeiska vatten såväl ute till havs som i kustområden och i det avrinningsområde som är relevant för markförvaltningen – från lokal nivå till hela havsbäcken – samt att bidra till relevanta konventioner. Forskningssamarbete med tredjeländer ger kunskap och ömsesidiga fördelar när det gäller ekologiska och socioekonomiska frågor, vilka ofta är intimt förknippade med varandra. EU-forskningen skapar metoder för att införa en hållbar förvaltning av miljön längs kusten, i pelagialen och på öppna havet. Den bidrar också till förståelsen för komplexiteten hos dessa ekosystem. Det handlar då inte bara om att kombinera relevant kunskap och teknik, utan också om att undersöka inbördes relaterade processer, studera socioekonomiska faktorer samt möjliggöra bättre prognoser av parametrar för miljö och mänsklig verksamhet som har effekter på verksamheter till havs.

EU-finansierad forskning om ”landsidan” i samspelet mellan land och hav syftar till att definiera, kvantifiera och förutsäga tillförseln från avrinningsområden till havet med beaktande av alla tillförselvägar (flodmynning, atmosfär, grundvatten, spridda källor) liksom till att bedöma bakomliggande drivkrafter, tryck och effekter.

Europeiska unionen stöder aktivt flera internationella forum där utvecklingsländer och tillväxtekonomier ingår, och som syftar till att utnyttja internationellt vetenskapligt och tekniskt samarbete för att utveckla kunskap, politiska åtgärder, kapacitet och insatser i strävan efter hållbar utveckling. I Medelhavet har ekosystem vid kusten under senare år utgjort en prioritering och det kommer att förbli så i en överskådlig framtid. I andra dialoger mellan EU och dess partnerregioner har man särskilt uppmärksammat en hållbar förvaltning av ekosystem vid kusten och i havet. Med dessa regioner avses här främst de nya oberoende staterna, AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stilla havet), Asien (genom ASEM – Asien–Europa-mötet), Latinamerika och Västindien.

Dessutom ger kommissionens Gemensamma forskningscenter (GFC) tekniskt och vetenskapligt stöd till EU:s beslutsprocess. Som Europeiska unionens vetenskapliga och tekniska forskningslaboratorium kombinerar det kortsiktigt tekniskt stöd med långsiktig strategisk forskning. En stor del av arbetet sker med samarbetsparter runt om i Europa, inbegripet medlemsstaternas institutioner, forskningsinstitut, universitet och högteknologiska företag.

Havs- och kustforskning bedrivs av Institutet för miljö och hållbar utveckling (IES), som koncentrerar sig på datamodeller av fysiska och biogeokemiska processer i kustområden och regionala hav, biooptiska modeller för kvantitativ utvinning av data om vattenburna ämnen (t.ex. klorofyll a eller total mängd svävande partiklar) ur satellitinformation för vidare bearbetning i regional och global skala, utveckling och validering av spatiala indikatorer på eutrofiering av kust- och havsmiljön, utveckling av metoder och verktyg för att bedöma samspelet mellan flodavrinningsområden och kustområden samt atmosfäriska modeller (i regional och global skala) bland annat för utsläpp och reservoarer i den marina miljön.

Bland övriga organisationer som ägnar sig åt havsforskning fungerar Internationella rådet för havsforskning (ICES) som ett forum för att främja, samordna och sprida forskning kring de fysiska, kemiska och biologiska systemen i norra Atlanten och kringliggande hav, inklusive Östersjön. Det skall också ge råd om effekterna av mänsklig verksamhet på miljön, särskilt fiskets effekter i nordöstra Atlanten. ICES har en rådgivande roll till de regionala havskonventionerna (AMAP, Helsingforskonventionen och OSPAR) och till fiskemyndigheterna.

De regionala havskonventionerna fungerar inte som finansieringsinstrument. Även om konventionerna inte är direkt delaktiga i havsforskning är vissa forskningsinstitut som får stöd av EU emellertid engagerade i deras arbete.

Även om gemenskapen såsom redovisats ovan finansierat mycket forskning är det inte direkt uppenbart att resultaten av denna offentligt finansierade forskning är tillgänglig för eller utnyttjas av dem som ägnar sig åt att övervaka och bedöma havsmiljön.

Det finns utrymme för att öka havskonventionernas roll när det gäller att identifiera och stimulera gemenskapsfinansierad havsforskning samtidigt som gemenskapsfinansierad havsforskning skapar underlag för politiska handlingsalternativ och framtidsstrategier.

2. VERKSAMHET PÅ GLOBAL NIVÅ

På global nivå ägnar sig åtskilliga internationella organisationer och institutioner åt övervakning, forskning och bedömning i fråga om den marina miljön. De ger också värdefull information om de fysiska förhållandena och/eller tillståndet i den marina miljön. Några av de mest betydelsefulla organisationerna beskrivs nedan.

UNESCO:s internationella oceanografiska kommission (IOC) har under de senaste tre decennierna riktat in sig på att främja vetenskapliga undersökningar av havet och därmed förknippade tjänster i syfte att öka kunskaperna om naturen och resurserna i haven. IOC utvecklar, främjar och underlättar internationella oceanografiska forskningsprogram samt bidrar till att uppgifter och information om havet som fås fram genom forskning, observation och övervakning hanteras effektivt och ges allmän spridning.

Program som genomförs genom IOC inbegriper programmet för global undersökning av föroreningar i havsmiljön (GIPME – ett internationellt samarbetsprogram för vetenskapliga undersökningar av marina föroreningar som får stöd av UNEP och IMO) och Globala systemet för observation av oceanerna (GOOS) och dess regionala underprogram (som EUROGOOS och det operativa oceanografiska systemet för Östersjön 1999–2003 (BOOS)).

UNEP:s expertgrupp för vetenskapliga aspekter på marint miljöskydd (GESAMP, som har ett sekretariat inom IMO och får stöd av FAO, UNESCO-IOC, WMO, WHO, IAEA, FN, UNEP) ger råd i vetenskapliga aspekter på skyddet av havsmiljön, gör regelbundet en översyn och bedömning av tillståndet hos den marina miljön samt identifierar problem och områden som kräver särskild uppmärksamhet.

Globala utvärderingen av internationella vatten (GIWA) är ett program i UNEP:s regi som syftar till att göra en övergripande, globalt integrerad och systematisk bedömning av miljöförhållanden och miljöproblem i internationella vatten, inbegripet havs-, kust- och sötvattenområden liksom både ytvatten och grundvatten.

UNEP inledde nyligen en process som syftar till att göra regelbundna bedömningar av tillståndet i den marina miljön på global nivå. Som ett första steg kommer man att göra en genomförbarhetsstudie.

År 2000 inrättades UNEP:s globala skyddsövervakningscenter (WCMC) som FN-programmets globala informations- och bedömningscenter för den biologiska mångfalden. Centret lämnar information som underlag för politik och insatser i syfte att skydda den levande miljön. Programmen är bland annat inriktade på arter, skyddade områden, hav och livsmiljöer som påverkas av klimatförändringar, till exempel i polarregionerna.

BILAGA 4
TILL MEDDELANDET FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

På väg mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön

Översikt av ett urval av regionala och globala konventioner, avtal och organ

Namn	Huvudsyfte/uppgift	Avtalsslutande parter/medlemskap	Webbplats
Allmänt			
Konventionen för skydd av den marina miljön i nordöstra Atlanten (OSPAR)	Att vidta alla tänkbara åtgärder för att förebygga och eliminera föroreningar samt åtgärder som krävs för att skydda havsområdet mot de negativa effekterna av mänsklig verksamhet i syfte att skydda människors hälsa och bevara marina ekosystem samt då så är möjligt återställa havsområden som har påverkats negativt.	Belgien, Danmark, Europeiska unionen, Finland, Frankrike, Tyskland, Island, Irland, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Sverige, Schweiz och Förenade kungariket	www.OSPAR.org
Konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö (Helsingforskonventionen)	Att anta lämpliga rättsliga, administrativa eller andra relevanta åtgärder för att skydda och förebygga föroreningar i syfte att främja ekologiskt återställande av Östersjöområdet och bevara dess ekologiska jämvikt. Det gemensamma övergripande handlingsprogrammet för miljön i Östersjön är inriktat på investeringsverksamhet i särskilt förorenade delar av Östersjöns avrinningsområden.	Danmark, Estland, Finland, Tyskland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland, Sverige och Europeiska gemenskapen	www.HELCOM.fi
Konventionen om skydd av Medelhavet mot föroreningar (Barcelonakonventionen)	Att vidta samordnade åtgärder för att förebygga och eliminera föroreningar av havet och skapa en hållbar förvaltning av Medelhavet.	20 Medelhavsländer, inbegripet Frankrike, Grekland, Italien och Spanien, samt Europeiska unionen	www.unepmap.org
Bukarestkonventionen om skydd av Svarta havet mot föroreningar	Att vidta alla erforderliga åtgärder som är förenliga med internationell rätt och bestämmelserna i konventionen för att förebygga, minska och kontrollera föroreningar av Svarta havet och på så sätt skydda och bevara den marina miljön i Svarta havet.	Bulgarien, Georgien, Rumänien, Ryssland, Turkiet och Ukraina	http://www.blacksea-environment.org
Arktiska rådet	Forum som utgör en mekanism för att ta itu med gemensamma problem och utmaningar som de arktiska regeringarna och folken står inför.	Kanada, Danmark-Grönland-Färöarna, Finland, Island, Norge, Ryssland, Sverige och USA	www.arctic-council.org
Förenta nationernas havsrättskonvention (UNCLOS)	Att styra alla aspekter som rör havsområdena.	Global överenskommelse	

Namn	Huvudsyfte/uppgift	Avtalsslutande parter/medlemskap	Webbplats
Farliga ämnen			
Konventionen om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall (Londonkonventionen)	Kontroll av alla källor som förorenar havet genom utsläpp av avfall.	Global överenskommelse	Förvaltas av IMO
Stockholmkonventionen om långlivade organiska föroreningar.	Att vidta kontrollåtgärder som omfattar produktion, import, export, bortskaffande och användning av långlivade organiska föroreningar (har ännu inte trätt i kraft)	Global överenskommelse	http://irptc.unep.ch/pops
Rotterdamkonventionen om förfaranden för förhandsgodkännande av vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel i internationell handel	Att främja delat ansvar mellan export- och importländer för att skydda folkhälsan och miljön mot skadliga effekter av vissa farliga kemikalier som handlas internationellt.	Global organisation	http://irptc.unep.ch/pic/
Radioaktiva ämnen			
Internationella atomenergiorganet	Att utarbeta kärnsäkerhetsnormer och – på grundval av dessa normer – främja arbetet att uppnå och hålla en hög säkerhetsnivå i kärnkraftverk samt skydda människor och miljö från effekterna av joniserande strålning.	Global organisation	www.iaea.org
Fiskeförvaltning			
Östersjöns fiskerikommission (IBSFC)	Samarbete i syfte att bevara och öka de levande tillgångarna i Östersjön och Bälten och få en maximal avkastning samt särskilt att utöka och samordna undersökningar i frågan.	Estland, Europeiska unionen, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland	www.ibsfc.org
Nordostatlantiska fiskerikommisionen (NEAFC)	Att främja bevarandet och en optimal användning av fiskbestånd i nordöstra Atlanten genom ett regelverk som lämpar sig för systemet med en utvidgad jurisdiktion för kuststaterna över fisket samt att uppmuntra internationellt samarbete och samråd i fråga om dessa resurser.	Bulgarien, Kuba, Danmark (för Färöarna och Grönland), Europeiska unionen, Island, Norge, Polen och Ryssland	www.neafc.org
Organisationen för bevarande av laxbestånden i Nordatlanten (NASCO)	Att genom samråd och samarbete bidra till att bevara, återskapa, förstärka och förvalta laxbestånden på ett rationellt sätt med beaktande av de bästa vetenskapliga rön.	Kanada, Danmark (för Färöarna och Grönland), Europeiska unionen, Island, Norge, Ryssland och USA	www.nasco.org.uk

Namn	Huvudsyfte/uppgift	Avtalsslutande parter/medlemskap	Webbplats
Internationella kommissionen för bevarandet av tonfiskbestånden i Atlanten (ICCAT)	Ansvarar för att bevara tonfisk och tonfiskliknande arter i Atlanten och kringliggande hav.	32 länder, inräknat Europeiska unionen	www.iccat.es
FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO)	Ledande organ för jordbruk, skogsbruk, fiske och landsbygdens utveckling. FAO:s uppförandekod för ett ansvarsfull fiske.	Global organisation	www.fao.org
Avtal om genomförande av UNCLOS i fråga om bevarande och förvaltning av bestånd av vandrande arter	Att ange principer för bevarande och förvaltning av sådana fiskbestånd samt slå fast att denna förvaltning måste grunda sig på försiktighetsprincipen och bästa tillgängliga vetenskapliga rön.	Global överenskommelse	www.un.org/depts/los/index.htm
Naturskydd			
Avtal om skydd av små valar i Östersjön och Nordsjön (ASCOBANS)	Regionalt avtal inom ramen för CMS (se nedan) med en skydds- och förvaltningsplan i vilken det föreskrivs åtgärder i fråga om bland annat (a) förbyggande av föroreningar, (b) fiskemetoder, (c) reglering av verksamhet som påverkar deras födoämnen, (d) förebyggande av störningar, (e) undersökningar och forskning samt (f) tillämpning av lagstiftning som förbjuder avsiktlig fångst och avlivning av små valar.	Belgien, Danmark, Finland, Tyskland, Nederländerna, Polen, Sverige och Förenade kungariket	www.ascobans.org
Avtal om skydd av valar i Svara havet, Medelhavet och den angränsade delen av Atlanten (ACCOBAMS)	Regionalt avtal inom ramen för CMS (se nedan) i vilket det bland annat föreskrivs skydd av delfiner, tumlare och andra valar samt skapas ett nätverk av skyddade områden som är viktig för deras intag av föda och fortplantning.	Albanien, Bulgarien, Kroatien, Spanien, Georgien, Malta, Marocko, Monaco, Rumänien och Tunisien. Vid det första mötet mellan parterna närvarade också följande: Bosnien-Hercegovina, Egypten, Frankrike, Förenade kungariket, Grekland, Libyen, Libanon, Portugal, Turkiet, Ukraina och Europeiska unionen.	www.accobams.mc

Namn	Huvudsyfte/uppgift	Avtalsslutande parter/medlemskap	Webbplats
Konventionen om skydd för miljön genom kriminalisering (Europarådet)	I denna Europakonvention slår man fast att ett antal avsiktliga eller försumliga handlingar utgör brott då de orsakar eller kan förmodas orsaka bestående skador bland annat på vattenkvaliteten eller resulterar i att människor dödas eller skadas allvarligt. I konventionen definieras också begreppet straffrättsligt ansvar för fysiska och juridiska personer, specificeras de åtgärder som medlemsländerna skall anta, anges att medlemsländerna har att förverka egendom, fastställs vilka befogenheter myndigheterna har samt läggs grunden för internationellt samarbete.	Medlemmar i Europarådet	http://conventions.coe.int/Treaty/EN/CadreListeTraites.htm
Trilaterala samarbetet för skydd av Vadehavet (CWSS)	Samarbete kring skyddet av Vadehavet som omfattar förvaltning, övervakning och forskning samt politiska frågor.	Danmark, Tyskland och Nederländerna	http://cwss.www.de
FN:s konvention om biologisk mångfald.	Att bevara den biologiska mångfalden. Djakarta-mandatet: Att skydda den biologiska mångfalden i havet och vid kusterna.	Global överenskommelse	
Konventionen om skydd av flyttande vilda djur (Bonnkonventionen)	Att skydda flyttande arter (både i luften, på land och i havet).	Global överenskommelse	www.wcmc.org.uk/cms
Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (Bernkonventionen)	Att skydda vilda växter och djur samt deras naturliga livsmiljöer, särskilt de arter och livsmiljöer vars skydd kräver samarbete mellan flera länder, samt att främja sådant samarbete.	Global överenskommelse	www.nature.coe.int/english/cadres/berne
Sjöfart			
Internationella sjöfartsorganisationen (IMO)	Specialiserat FN-organ som ansvarar för åtgärder i syfte att förbättra säkerheten inom den internationella sjöfarten och förebygga föroreningar från fartyg. IMO ägnar sig också åt rättsliga frågor, inklusive ansvars- och ersättningsfrågor, samt åt att underlätta internationell sjöfart.	Global organisation	www.imo.org
Konvention om förhindrande av föroreningar genom dumpning från fartyg (MARPOL 73/78)	Att förebygga och minimera föroreningar från fartyg till följd av deras drift eller olyckor.	Global överenskommelse	Förvaltas av IMO (se ovan)

Namn	Huvudsyfte/uppgift	Avtalsslutande parter/medlemskap	Webbplats
Samförståndsavtalet om hamnstatskontroll (Parisavtalet)	Att eliminera användningen av undermåliga fartyg genom ett harmoniserat system för hamnstatskontroll.	Global överenskommelse	www.parismou.org
Internationell konvention om kontroll av skadliga system för att förhindra påväxt av mikroorganismer på fartygsskrov	Att förbjuda användning av farliga organiska föreningar i bottenfärger och inrätta en mekanism för att förebygga en potentiell framtida användning av andra farliga ämnen i system för att förhindra påväxt av mikroorganismer på fartygsskrov (har ännu inte trätt i kraft).	Global överenskommelse	Förvaltas av IMO (se nedan)
Bekämpande av marina föroreningar			
Avtal om samarbete för att bekämpa föroreningar i Nordsjön av olja och andra skadliga ämnen (Bonnnavtalet)	Internationellt avtal mellan kuststaterna runt Nordsjön tillsammans med EU för att erbjuda ömsesidigt bistånd och samarbete i kampen mot föroreningar samt bedriva övervakning som ett stöd för att upptäcka och bekämpa föroreningar liksom för att förebygga överträdelser mot miljölagstiftningen.	Belgien, Danmark, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Norge, Sverige, Förenade kungariket och Europeiska unionen. Irland är på väg att ansluta sig.	www.bonnagreement.org
Avtal om samarbete för att bekämpa föroreningar av kolväten och andra skadliga ämnen (Lissabonavtalet)	Samarbete för att skydda kusterna och vattnet i nordöstra Atlanten genom att vidta lämpliga åtgärder för att hantera marina föroreningar av olja eller andra skadliga ämnen (har ännu inte trätt i kraft).	Frankrike, Portugal och Spanien	
Bedömning och övervakning			
Europeiska miljöbyrån	Att främja en hållbar utveckling samt bidra till en betydande och mätbar förbättring av Europas miljö genom att lämna aktuell, riktad, relevant och tillförlitlig information till beslutsfattare och allmänheten.	Österrike, Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Estland, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Grekland, Ungern, Island, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Liechtenstein, Luxemburg, Makedonien, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Slovakien, Slovenien, Spanien, Sverige och Förenade kungariket	www.eea.eu.int
Konventionen om Internationella rådet för havsforskning (ICES)	Forum för att främja, samordna och sprida forskning kring de fysiska, kemiska och biologiska systemen i norra Atlanten samt ge råd om effekter av mänsklig verksamhet på miljön, särskilt fiskets effekter i nordöstra Atlanten. Att underlätta utbyte av data och information genom publikationer och möten. Att fungera som ett marint centrum för oceanografiska data samt miljö- och fiskedata.	Belgien, Kanada, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Tyskland, Island, Irland, Lettland, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Ryssland, Spanien, Sverige, Förenade kungariket, USA	www.ices.dk

Namn	Huvudsyfte/uppgift	Avtalsslutande parter/medlemskap	Webbplats
Programmet för övervakning och utvärdering av den arktiska miljön (AMAP)	Att lämna tillförlitlig och adekvat information om tillståndet i och hoten mot den arktiska miljön samt att ge vetenskapliga råd om åtgärder som måste vidtas för att stödja regeringarna i Arktis i deras insatser för att vidta avhjälpande och förebyggande åtgärder mot föroreningar. (se även Arktiska rådet)	Kanada, Danmark (Grönland och Färöarna), Finland, Island, Norge, Ryssland, Sverige och USA	www.amap.no
Övrigt			
Internationella konferenser om skyddet av Nordsjön	Regelbundna ministerkonferenser för en övergripande bedömning av de åtgärder som krävs för att skydda miljön i Nordsjön.	Belgien, Danmark, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Norge, Sverige, Förenade kungariket och Europeiska unionen.	www.dep.no/md/nsc

BILAGA 5
TILL MEDDELANDET FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH
EUROPAPARLAMENTET

På väg mot en strategi för att skydda och bevara den marina miljön

Tidtabell för verksamhet som syftar till att genomföra den marina strategin

Åtgärd	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Biologisk mångfald									
1. Förslag för att utforma en strategi grundad på ekosystem									
2. Program för att genomföra direktiven om livsmiljöer respektive fåglar									
3. Förslag till reform av gemensamma fiskeripolitiken									
4. Utarbetande av regionala förvaltningsplaner för ballastvatten									
Bedömning av behovet av ytterligare åtgärder kring ballastvatten									
Åtgärder för att begränsa mängden fisk som slipper ut ur vattenbruk									
Farliga ämnen									
5. Genomförande av ramdirektivet om vatten									
6. Förslag till en kemikaliepolitik och en strategi i fråga om bekämpningsmedel									
7. Pilotprogram för övervakning av dioxiner									
8. Övervägande av ytterligare åtgärder mot skadliga bottenfärger									
Eutrofiering									
9. Bedömning av marin eutrofiering									
Förslag på minskade utsläpp av kväveoxider från sjöfarten									
Radionuklider									
10. Översyn av politiken i fråga om radioaktiva ämnen									
Beständiga oljeföroreningar									
11. Utforska sätt och medel för att eliminera olagliga utsläpp									
12. Strategi för att eliminera driftutsläpp									
Avfall									
13. Rapport om omfattning och källor samt möjliga åtgärder									

Åtgärd	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sjöfart									
14. Översyn av befintliga åtgärder									
Utveckling av parametrar för konceptet miljövänliga fartyg									
Hälsa och miljö									
15. Bedömning av resultaten från övervakningsprogram									
Förslag till högsta halter av föroreningar i livsmedel									
16. Förslag till översyn av direktivet om badvatten									
17. Ikraftträdande av bilaga IV till MARPOL-konventionen									
Klimatförändringar									
18. Genomförande av Kyoto-protokollet									
Förstärkt samordning och samarbete									
19. Inrättande av en gemensam grupp									
Fastställande av ett arbetsprogram									
Lägesrapport									
20. Se över inrättandet av regionala rådgivande råd									
21. Samordning av finansieringsinstrument									
22. Främjande av mål och metoder i den marina strategin på global nivå									
Strävan efter medlemskap i viktiga internationella organisationer									
Förbättra kunskapsbasen									
23. Inleda utvecklingen av en ekosystemsstrategi									
Främja forskning om kopplingen mellan miljötryck och effekter									
Initiativ för att förbättra kopplingen mellan forskningsbehov och forskningsverksamhet									
Utveckla förslag till en gemensam strategi i fråga om data och information									
Utarbeta en gemensam övervaknings- och bedömningsstrategi									
Urvärdera utbudet av utbildning									
Delta i globala bedömningar av havet									